

TEVIŠKĖS AIDAI

SAVAITRASTIS

18 Henry St., Kensington, Vc. 3031. Tel. 33 2355
LEIDIA AUSTRALIJOS LIETUVIŲ KATALIKŲ FEDERACIJA
Redaguoja Redakcinė Komisija. Vyr. redaktorius kun. Pr. Vaseris. Korespondencijas ir straipsnius siųsti šio adresu: Tėviškos Aidai Red., 18 Henry St., Kensington, Vc.
Prenumeratos kaina met. 8 dol. Kituose kraštuose 9 dol. Atsk. num. 20 c. Skelbimai už skilties 60 j. \$ 1. Nuolatiniams skelbėjams daroma nuolaida. Už skelbimų turinį neatsako. Redakcija straipsnius ir korespondencijas taisy savo nuožiūra. Prenumeratą siųsti šio adresu: TEVIŠKĖS AIDAI 18 Henry Street, Kensington, Victoria.

Jau pervėlu nukreipti pasaulinį badą

Profesorius Reimond Juell, žinomas ekonomistas tvirtina, kad artinasi pasaulinio bado epocha, kurio aukomis taps šimtai milijonų arba net milijardų žmonių ir kad jau pervėlu šią katastrofą nukreipti. Profesorius Juell pranašauja, kad badas prapliups Azijoje, Afrikoje, Indijoje, Pakistane, Kinijoje ir Lotynų Amerikoje aštuntame šio amžiaus dešimtmetyje. Jį sumažinti būtų įmanoma tikrai, jeigu nedelsiant Amerika ir Europa darytų žygius minėtiems kraštams parūpinti milijonus tonų trąšų, kad pakeltų vietinę maisto produktų gamybą. Galutinis problemos išsprendimas, pagal prof. Juell nuomonę, tegali būti pasiektas gimimų kontrolės vykdymu. Kadangi minėtos kontrolės paskos pasirodo labai lėtai, jau dabar reikia rūpintis, kad maisto pagaminimo kiekis atitiktų gyventojų prieaugliui. Profesorius įsitikinęs, kad pradžioje 80-tųjų metų badas pasieks aukščiausią laipsnį. Tarp kitko per ateinančius 20 metų skaičius gyventojų kuriems gresia bado pavojus, padaugės milijardu, o maisto gamyba pasiliks tame pačiame lygyje. Esant dideliui skurdui, negalės egzistuoti kietos vyriausybės. Žmonės bado paliestose šalyse bus per daug nusilpę, kad galėtų dirbti. Dabartinis mirtingumo lygis bus niekis palyginus su tuo, kas gresia žmonijai nuo pasaulinio masto bado. Profesorius Juell rašo, kad mums gyvenantiems turtinguose ir persotintuose kraštuose kaip Australija ir JAV sunku net įsivaizduoti, kokia baisi ir beveik neišvengiama grėsmė kabo ant viso pasaulio. Ateinančių laikų istorikams bus nagrinėti klausimas: ar mūsų eros žmonijai buvo svarbiau sukoncentruoti lėšas ir jėgas nusuntimui žmogaus ir mėnulį, ar sukaupti visą dėmesį į pasaulinio bado nugalėjimą. Anglų istorikas

Taibi gąsdina: 2000-taisiais metais pusė pasaulio gyventojų bus kiniečių kilmės. Istorikas mano, kad esant tokiai perspektyvai, JAV ir SSSR turi susitarti reliatyviai pasaulinės ekonomijos kontrolei, nes priešingu atveju, visiems bus blogai. Tai istoriko žvilgsnis. O civilio gyventojų žvilgsnis: — 2000 metai. Hm... dabar man 50, tai reiškia, tada bus 87 — neapsimoka jaudintis.

Paruošė V. Gražulis

KEISTAS OPTIMIZMAS

Prezidentas LBJ rodo daug optimizmo dėl augančio bendradarbiavimo tarp Amerikos ir Sovietų. Charles Bartlett (D. Column 1) tvirtina, kad kai kurie pareigūnai, pradžioje tuose Amerikos ir Sovietų santykiuose, esą nustebinti tokiu prezidento optimizmu.

Optimizmui suprasti ir jo realiai prasmei praregėti, dėmesys kreiptinas į šiuos reiškinius: 1. Prezidentas žino, kiek sutarčių Sovietai pasirašė ir kiek jų dar nesulaužė, kai jiems tai buvo naudinga. Bet prezidentas nori tom sutartim laimėti bet kokią Sovietų bendradarbiavimą Vietnamo karui baigti; nori būti "taikos prezidentu"; nori padaryti partijai paskutinį patarnavimą — pakelti jos prestižą kaip tik dabar prieš rinkimus.

2. Prezidentas laukė Sovietų atsakymo 17 mėnesių dėl siūlymo tartis raketų apribojimo klausimais. Sulaukė iš Gromyko tik birželio 27. Kodėl kaip tik dabar? Kreipiamas dėmesys, kad tik prieš kelias dienas senato komisija svarstė sumas antiraketinei programai organizuoti. Antra, kaip W. White (D. Column liepos 1) rašo, Sovietai tikisi, kad dabartinis metu, kol yra LBJ, lengviau susitarti, negu tada, kada gali ateiti į Baltuosius Rūmus Nixonas.

Indijoje grasoma krikščionių bažnyčiom

Užsieniečiams misijonieriams Indijoje užėjo sunkūs laikai. Nuo 1967 m. vasario vedama begėdiška šmeižtų kampanija prieš krikščionius misijonierius. Per laikraščius, susirinkimus, vietinių kraštų parlamentus, net ir New Delhi centrinės valdžios parlamente iškelti absurdiški kaltinimai prieš misijonierius. Sudaromi komitetai misijonierių sekimui. Hindu Mahasabha pareikalavo centrinės valdžios net ir to, kad būtų baudžiama atsivertėliai iš hinduizmo į krikščionybę.

Kaltinimai prieš krikščionius misijonierius kaupiasi dviem punktais. Tvirtinama, kad užsieniečiai misijonieriai plačiuose šiaurinės Indijos plotuose badą panaudoja masiniams perėjimams į krikščionybę. Ypač Bihar krašte esą suvažiavę 2000 misijonierių, kurie iš užsienio gautas siuntas dalina badaujantiems žmonėms maisto, draubūžių ir pinigų, kad mases patrauktų prie krikščionybės. Skleidžiami Indijoje gandai, kad badaujantys iš misijonierių gauna pagalbą, kai leidžiasi ant kaklo užkabinti kryžių ir rožančių. New Delhi valdžios tyrinėjimas labai greitai parodė tokių šmeižtų išmislius, bet dėl to šmeižtai nesustabdyti.

Kiti kaltinimai prieš misijonierius dar sunkesni. Skelbiama, kad Indijos šiaurės rytų pasienyje Assam valstijoje misijonieriai remia tos valstijos gyventojų nepriklausomybės ir sukilimo mintis atsiskirti nuo centrinės valdžios. Faktiškai tokių troškimų esama ten gyvenančių Nagas ir Mizos kalnų gyventojų tarpe. Šios abi kiltys religiniai ir rasiniai skirtingos nuo hindusų ir paskutiniiais dešimtmečiais krikščionimis tapo per 80 procentų ir jie daugumoje išpažįsta protestantų — bapristų tikėjimą.

Kodėl šių kilčių priešiškas nusistatymas indų valdžiai primetamas misijonieriams? Antikrikščioniškas Jan - Sanh partijos laikraštis iš anksto skelbia be įrodymų, kad užsieniečiai misijonieriai esą nusikaltėliai.

Nors krikščionių bažnytinės vadovybės tokius kaltinimus lengvai atmeta, bet šmeižtų propaganda nesustoja. Assam valstybės valdžia Mizos srityje uždraudė užsieniečiams misijonieriams gyventi ir iš jų atima apsigydomo leidimus. Tai paliečia ir visą tą kraštą į šiaurę

nuo Brahmaputra upės, kur dirba 140 katalikų misijonierių ir jų tarpe vysk. Marengo.

Zinia iš Assamo sukėlė Indijos vyksopus ir visus katalikus. Perleisti metalai įvyko kunigų suvažiavimas ir valdžiai išsiuntė memorandumus. Šią sunkią padėtį aptarė suvažiavę ir indų vyskupai su kardinolu Gracias. Centrinės valdžios vidaus reikalų ministeris atsakė, kad Assamo valdžios nutarimas dėl misijonierių išvairo nepanaikinas, bet tie misijonieriai gali persikelti į kitas Indijos valstijas ir ten toliau dirbti, jei jie neveiks prieš Indijos tautinius interesus ir turės reikalingas kvalifikacijas mokyklose, kur trūksta pačių indų. Yra aišku, kad toks valdžios formuliuotas atsakymas konkrečiai nieko nepadaid. Kada misijonieriai veikė prieš tautinius Indijos interesus, apie tai ministeris nemini.

Antikrikščioniškas nusistatymas Indijoje kyla iš vienos didelės hinduizmo sektos Arya Samay ir prieš porą metų įsteigto Visva Hindu Parishad - Pasaulinės hinduizmo bendruomenės. Yra ir politinių partijų panašaus nusistatymo. Jų visų tikslas hinduizmą padaryti valstybine Indijos religija. Tos kovos simbolis yra "šventoji karvė".

Tos srovės veikla, kad visoje Indijoje būtų uždraustas karvių skerdimas. Taip pat ir tas sukūrys, kuris stipriai pasireiškė prieš Eucharistinį kongresą ir popiežiaus vizitą Bombėje, išėjo kaip tik iš tų pačių srovių, jau neminint kitas mažesnes antikrikščioniškas ir antimahometoniškas grupes. Tos jėgos reiškėsi ir ankščiau, bet jos nebuvo stiprios. 1967 m. vasario mėn. Indijos rinkimuose jos laimėjo daugiau balsų ir susidarė stiprėjanti opozicija prieš Kongreso partiją. Ta Kongreso partija vedė liberališką politiką religijos atžvilgiu, bet ji dabar labai susilpninta ir New Delhi valdžia neįsitingia energingai sustabdyti kraštutinumo šalininkų reikalavimų.

Kun. P. D.

NAUJAS PREZIDENTAS ECUADORE

75 metų Jose M. Velasco išrinktas ketvirtai kadencijai Ecuadaro prezidentu. Rinkimai praėjo gan ramiai. Tik Quayaquil mieste buvo prieita prie konflikto, muštynių, kurias sukėlė opozicija.

Baisus išnaudojimas Vietname

Daug girdėti apie korupciją Pietų Vietname, bet kai perskaitai "Saturday Evening Post" reportažą ta tema, tai net galva apsvaigsta. Patieksime žiupsnelį faktų iš to reportažo.

Vienas Vietkongo karininkas pareiškė: "Be amerikiečių pinigų, be šaunamų ginklų, maisto, vaistų ir kitų atsarginių dalykų Tautos Išvadavimo Frontas būtų labai sunkioje situacijoje". O komunistinių partizanų aprūpinimo šaltinis — tai juodoji rinka, į kurią JAV gaminiai ateina tiesiog iš uos to sandėlio, todėl juodosios rinkos apyvarta — tiesiog bilijoninė. Ir toji rinka aprūpina ne vien Pietų Vietnamą, bet taip pat šiaurinę Vietnamą ir komunistinę Kiniją. Ir ta rinka operuoja ne vien vietnamiečiai, bet taip pat kinai, korejiečiai, filipinai ir pagaliau amerikiečiai, kurių tik mažas procentas kariauja, — dauguma dirba užfrontėje.

Dažnai pasitaiko, kad amerikiečių kantineose pritrūksta kokios prekės, pav., žadintuvų, pyptkių, tabako, filmų, žilečių. Tuo atveju tie prekių juodojo Saigono rinkoj perkama ir mokama trigubai brangiau.

Legalus importas iš JAV į Pietų Vietnamą mažėja, nes daug prekių, pav., šaldytuvų ir patefoninių juostelių galima gauti ir pigiau pirkti karinėse kantineose per juodąją rinką, per spekuliantus.

Taip pat galima pirkti automobilių šautuvų (kaina \$ 250), kulkosvaidžių (\$ 400), paprastų šautuvų M-16 (\$ 80), visokių JAV ginklų rūšių uniformų ir net karo laivynų naryų aprangą. 1967 metų vasarą Izraeliui labai prireikė haubių, ir štai jų nusipirko Saigono juodojo rinkoj, mokėdamas po \$ 400 už sviedinį. Šituo būdu amunicija, skirta JAV armijai Vietname, nukeliavo į Haifą.

Reportažas smulkiai aprašo, kaip 40 tonų dežių su užrašu "Department of Defence. Electronics" uoste buvo iš laivo iškrautos, pakrautos į 8 sunkvežimius su pietvietnamiečiais kareiviais ir Cambodijos pasienyje perkrautos į šiaurės Vietnamo automašinas...

Pavogta tiek amerikiečių automobilių, jog nukentėjo karinis JAV transportas. Išsibėgėta tuo būdu, jog išsinuomota juodojo rinkoj pavogtus automobilius, mokant už tai po \$ 250 mėnesinės nuomos už

automatinę. JAV vyriausybė duoda darbą tūkstantams pietvietnamiečių, mokant jiems vietinę valiutą, — piastrais. Tuos piastrus perka iš Pietų Vietnamo valdžios — po 80 piastų už 1 dolerį, kai tuo tarpu laisvas piastros kursas yra 160 už 1 dolerį. Kitaip sakant, JAV valdžia dvigubai permoka.

Pietų Vietname yra per 4 milijonus pabėgėlių. Jei jų namai liko amerikiečių artilerijos ar bombų sunaikinti, tad amerikiečiai moka, atlyginę padarytus nuostolius. Minimo reportažo autorius nerado šeimos, kuriai nuostoliai būtų atlyginti: atlyginimas žūsta Vietnamo valdininkų ir generolų kišenėse. Taip pat ir atlyginimas už užmuštus ar sužeistus civilius. Štai atvyksta Pietų Vietnamo karininkas su į drobę įvyniotu lavonu ir paprastai gauna atlyginimą, bet pasitaiko ir taip, jog amerikiečių karininkas apžiūri lavoną ir randa, kad tai komunisto partizano lavonas...

Reportažo autorius mano, kad jei amerikiečiai ar Pietų Vietnamo vyriausybė tos juodos rinkos nenorėtų, tai ji turėtų išnykti. Pietų Vietnamas to nenori, nes iš tos rinkos turi milžinišką pajamų. Su JAV valdžia yra kitaip: vienas amerikiečių karininkas šitaip reikalauja paaiškinti: "Esame Vietnamo teritorijoje, esame šito krašto sveikieji. Neturime čia jurisdikcijos. Ją čia turi tik Vietnamo valdžia. Tokia yra padėtis ir amerikiečiai ta linkme yra išleidę atitinkamus įsakymus". Rezultatas yra toks, jog JAV valdžios organai neturi nieko bendro su laivų iškrovimu ir su transportu, nei su nelegalia rinka. Be to, amerikiečiai stengiasi "neerzinti" vietnamiečių. Ir reportažas cituoja daug faktų, kai amerikiečių karininkai, kovoję su korupcija, susilaukia papelkimų iš savo vyresnybės arba net būna už bausmės perkeltami į kitas pareigas — "už nušizėgimą tarnybinei kompetencijai..." J. Gs.

PAVOGĘ NAMUS

Ledds, Anglijoje, policija energingai ieško vagių, kurie pavogė visus pardavimui ir išvežimui (pre-fabricated) gatavus namus. Teliko nepavogti pamatai. Kaimynai matė, kaip namas buvo ardomas ir išvežamas, bet manė, kad miesčio valdybos darbininkai tai darą pagal įsakymą.

LIETUVOJE

● Kauno medicinos institute hospitalinės terapijos katedros asistentė Aldona Lukoševičūtė įgijo medicinos mokslų daktaro laipsnį, birželio 22 d. apgynusi disertaciją "Kaikurių širdies ritmo sutrikimų gydymas impulsine srove". Disertacija paremta autorės atliktais 676 atvejų tyrimais, kur buvo pavartota impulsinė srovė gydyti 393 ligonius, sirgusius įvairių kilmės širdies neritmingumais. Birželio 21 d. tame pačiame institute medicinos daktaro disertaciją apgynė normaliosios fiziologijos katedros vedėjas docentas Bernardas Padogimas ir patologinės anatomijos katedros docentė Elena Stalioraitytė. (E)

● Skotijoje vykstančiame tarp tautiniam simpoziume plevininkų klastais dalyvauja du lietuviai iš Dotnuvos ir Vilniaus: pievų ir ganyklų kultūrinimo teoretikas L. Kadžiulis ir pievų ganyklų administratorius A. Einikis. (E)

● Vilniaus universiteto komjaunimo vadovybė skelbia studentams "garbingą pareigą" — atostogų metu vykti į vadinamas "darbo ir poilsio" stovyklas. Apie pus-trčio tūkstančio studentų paskirstyti dirbti dvidešimt dviejų koleschoz laukuos Lietuvoje. Dalis studentų dirbsianti prie universiteto bibliotekos priestato statybos. Bet kitie, kurių skaičius neminimas, paskirti į darbo brigadas, kurios siunčiamos į sovchozus Odessos, Krymo ir Sevastopolio srityse, arba į Kazachstanu sovchozus, arba į prie statybos darbų Sibire. Viena grupė siunčiama į Estiją, viena į rytinės Vokietijos Rugeeno salą. Dar kiti — į Atlante žvejojantčius laivus. (E)

● Lentvaris (tarp Vilniaus ir Trakų), išaugęs iki 10 000 gyventojų skaičiaus, pasigenda rūpintojų, kurie palaikytų tą miestą patraukliu jame gyventi, nors gamtos sąlygos geros. Bet iš tikrųjų taip nėra. Visi lentvariečiai žino, kaip ežere pavojinga maudytis: jis gilus, nėra apdūdytųjų. Kada čia buvo puikus parkas. Dalis jo dabar priklauso Kilimų fabriku, kita — Lentvario tarybiniam ūkiui. Parkas dabar apvertinai apleistas. Ypač apleista tarybiniam ūkiui priklausanti jo dalis. Jame ganosi karvės, ožkos... (E)

VI.

Pokarinis vokiečių mokslininkų likimas

(Tęsinys iš praėjusio T. A. numerio)

HECHINGEN'O UŽĖMIMAS

Pagal visus "Alsos" turimus duomenis, Hechingen'as buvo "uždraustasis" atominis miestas taip, kaip ir amerikiečių Los Amos. Todėl amerikiečiams to rajono užėmimas nebuvo vien tik prestižo reikalas, tuo labiau, kad jis jau buvo beveik sąjungininkų, t. y. prancūzų rankose. Prancūzai buvo priartėję prie Hechingen'o per 20 mylių ir užėmė vieną iš tame rajone svarbiausių tiltų (prie Horb'o).

Vieną balandžio mėnesio ankstyvų rytą, prancūzų dalinys, saugas tą tiltą buvo nuste-bintas keistu beartėjančiu konvoju. Tas konvojus buvo sudarytas iš tikros mišrainės dūpų, kariškų ir šarvuotų automobilių, sunkvežimių, kuriuose buvo galima matyti įvairaus plauko žmonių. Ten buvo amerikiečių karininkų, anglų kareivių ir neišskaus pobūdžio civilių.

Prancūzams į juos su įdomumu besposkantis, iš priešakinio dūpo išsoksta amerikiečių pulkininkas ir suradęs tiltą saugančio dalinio vadą nė nemirktelėjęs išdžodė:

"Generolas Devers pavėdė man pasveikinti jus šio tilto užėmimu. Jis yra labai patenkintas jūsų laimėjimu ir neabejoja, kad jūs laikišysite šį postą toli, kol bus reikalinga."

Vertėju dar tebeverčiant šią žodinę prkalbą, pulkininkas, žinoma, ne kas kitas, kaip mums jau pažįstamas savo triukais Pash'as, išskęs į savo dūpą su savo kolona bildėjo per tiltą tolyn.

Tik gerokai jiems pavažiavus, prancūzui šovė į galvą mintis — ko tiems amerikiečiams reikia bastytis po prancūzų zoną? Greičiausiai, samprotavo jis, jie lauziasi į Sigmaringen, kur vokiečiai laikė maršalą Petain'ą su kitais jo vyriausybės nariais. Jeigu taip, tai čia ne ame-

Juozas Petraitis

riekiečių reikalas, o pačių prancūzų. Sustabdyti gerokai jau nutolusią amerikiečių koloną, prancūzas skubiai siunčia motorizuotą pasiuntinį. Ne, amerikiečiai nesą susirūpinę nei Sigmaringen, nei Petain'u nei kitais prancūzų politikos vidaus reikalais. Jie važiuoja į Hechingen'o — Bisingen'o rajoną visai kitais reikalais. Pasiuntiniui grįžus ir atraportavus savo viršininkui amerikiečių pulkininko atsakymą, pats pulkininkas iš savo dūpo per radio sistuvą sustiprino prancūzų dvasią patvirtindamas pasiuntiniui duotą užtikrinimą, kad jiems Petain'o nereikia, prie to dar perspėdamas, kad prancūzai laikytųsi nuosaliau nuo Hechingen'o rajono, nes jis už kelių valandų būsiąs smarkiai artilerijos apšaudomas.

Žinoma, niekas nė negalvojo apšaudyti to rajono, bet Pash'o laki vaizduotė panaudojo įvairiausias priemones laikui laimėti, kad jis netrukdomai galėtų šeiminkauti svetimoje troboje.

Pervaziavęs prancūzų saugomą tiltą, konvojus atsidūrė dar vokiečių laikomoje teritorijoje. Išbaidyti vokiečių kariuomenės dalinius, o tuo pačiu išvengti bėdos, Pash'as ėmėsi kiti triuko: jis užiminėjo pakeliui esančius miestelius ir kaimus telefonu. Be pasipriešinimo pasiekęs pirmąjį kaimą, jis pasiskambina telefonu sekancios vietovės "buergmeister'ui", reikalaujamas pasiduoti. Pasiekęs šią vietovę, jis pakartoja tą pačią ceremoniją su sekancio miestelio galva ir taip toliau. Apstulbę "buergmeister'iai" klusniai be jokių sąlygų ir klausimų pasiduodavo. Ir taip ligi pat Hechingen'o, kur amerikiečiai sutiko nedidelį pasipriešinimą, kuris po trumpo susišaudymo buvo palaužtas.

Balandžio 25-tą "Alsos" rankose buvo jau visos, jų užimti numatytas, rajonas. Nieko negaišdami, tame darbe jau prityrę amerikie-

čiai, pradėjo krauti į savo sunkvežimius ristas laboratorijas, dokumentus bei uranijaus atsargas. Tikrai, Hechingen'e buvo sukoncentruota vokiečių atominės visos paslaptys ir didieji smegenys. Amerikiečiai, taip besidarbūdami, sulaukė pirmųjų prancūzų dalinių ir ėmė nerimauti, kad visas grobis teks perkrauti į prancūzų sunkvežimius. Ta baimė, pasirodo, buvo nereikalinga, nes prancūzai domėjosi labiau viščiukais, paršukais ir kitomis žemės ūkio gėrybėmis, o ne atominėmis paslaptimis ir vokiečių mokslininkais.

"Alsos" medžiokliniame maiše atsidūrė beveik visi vokiečių atominės srities specialistai. Jie pasidavė be jokio pasipriešinimo; kai kurie net su palengvėjusia širdimi, kad galų gale viskas jau baigta. Pasibaigė ta nuolatinė karo įtampa, ta nežinia, visi karo vargai ir nedatekliai, ir pagaliau, jie atsidūrė "saugiose" rankose. Į amerikiečių rankas Hechingene ir jo apylinkėse pakliuvo tokie garsenybės, kaip Weizsaecker'is — savo rangū ir militariniu bei moksliniu postu Nr. 2, einąs tuoj po Heisenberg'o, kuris buvo Hitlerio paskirtas vadovauti visam "Uran Verein", po jo — Otto Hahn — pirmasis suskaldęs atomą, ir dar keli kiti, jų tarpe buvę Nobelio premijos laureatai ir jų asistentai. Viso šešios įžymybės. Savųjų mokslinių dokumentų, jie vis dėlto neišdavė. Vieni sakėsi juos sunaikinę, kiti išgalvojo kitokias priežastis arba nieko nesakė. Tik vienas Otto Hahn buvo tikras "gentleman" ir visą laiką laikėsi garbingai, ar tai suėmimo metu ar tai tardymo. Paklaustas, kur yra jo moksliniai popieriai, jis tiesiog parodė į juos pirštu — "Čia". Weizsaecker'is savo visą raštinę buvo paslėpęs ir amerikiečiai graužė sau pirštus prie jos neprieidami. Dauguma, gi, matydami, kad Hitlerio rūstybė jų jau nebeapsieks, o be to, norėdami "išpirkti" savo nacistines nuodėmes, patys padėjo amerikiečiams surasti suslėptas uranijaus atsargas ar laboratorijas. Taip, iš vienos daržinės buvo išvilkta šiaudais apkrautas vežimas, kuriame buvo suslėpta uranijaus blokai, sename malūne surasta sunkiojo vandens indai, laukuose iš žemės iškasta ura-

nijaus metaliniai kubai. Tik jau bevežamas iš Hechingen'o Weizsaecker'is išsipliurpė ką tai apie savo dokumentus, kurie, pagaliau, buvo rasti paslėpti mėšlyne uždaruose metaliniuose induose.

Tris dienas "Alsos" komanda "valė" apylinkę nuo visų jai rūpimų medžiagų, laboratorijų ir žmonių. Karavanas, gerokai jau padidėjęs, grįžo atgal. Vertingiausias jų laimikis buvo šeši keleiviai, vėžami belaisvių teisėmis.

Apytikriai už poros savaitių jiems išvykus, į tą patį rajoną prisistatė prancūzų mokslinė misija, vadovaujama Joliot - Curie. Pamatę, kad šaukštai jau po pietų, jis nepaprastai įsiuto ir to savo išsiutimo neslėpė. Tai nebuvo pirmasis kartas, kad vakarų sąjungininkai jį apstatė. Kiek ankščiau, amerikiečiai surankiojo visus uranijaus išteklis Prancūzijoje nė žodelio neprasitarę patiems prancūzams. Taip pat, jis skaudžiai pergyveno faktą, kad jis pakartotinai ir ilgai būdavo tardomas ir amerikiečiai su dideliu susidomėjimu ir kantrumu klausydavo jo parodymų, liečiančių atominės paslaptis, tuo tarpu, kaip vėliau paaiškėjo, tie patys amerikiečiai prieš tai jau buvo išsniukštinę visas jo nurodomas vietas ar pasidūpę jo vardinamas asmenis. Taigi, jo informacijos būdavo jau pasenusios, ir jis siuto, kad jis būdavo vedžiojamas už nosies.

Dabartinis amerikiečių triukas aiškiai parodė, kad jis, nežinūnt, kad ir "sąjungininkas", buvo nepatikimas ir kad pačių sąjungininkų tarpe buvo tylios varžybos dėl mokslinės pirmenybės atominėje srityje.

Amerikiečiai, gi iš kitos pusės, tiek daug jau idėję į "Manhattan" projektą, skrupulingai laikė tą didžiąją paslaptį ir niekuo nepasitiekė. Jie darė visa, kad per vietinius komunistus, įskaitant jų tarpe ir Joliot - Curie, mokslinės paslaptys ir medžiagos neitų už geležinės uždangos. Vieną kartą, pav., 1945-tųjų metų pradžioje amerikoni suodė didžiulius vokiečių uranijaus rūdos išteklis vienoj druskos kasykloj netoli Stassfurt'o, kuris tuo metu buvo tarp amerikiečių ir rusų armijų. Ameri-

kiečiai, su anglų pagalba ir pritarimu ryžosi tą uranijaus rūdą — apie vienuolika šimtų tonų — "nudžiauti".

"Ką gi pasakys mūsų sąjungininkai rusai?" — teiravosi vienas iš generolų.

"Tegu jie eina po vėlnių" — stačiai atžrėdė jam generolas Bradley.

Nuotykių romanų pavyzdžiu, tas uranijus buvo surastas amerikiečių išradinumu ir vikrumu, supiltas į netolies esančio fabriko konfiskuotas stazines, nugabentas į aerodromą ir iš ten — visos vienuolika šimtų tonų — nuskraidintas į Angliją, o iš ten į Ameriką.

Padidėjęs karavanas, kaip minėta, pamažu slinko į amerikiečių bazę. Šeši belaisviai, pasidavę savo likimui, vyko į nežinią. "Alsos" komanda, ypač jos vadai, turėjo pagrindo didžiulius savo laimėjimus, bet savo širdyse jie nebuvo laimingi: pats svarbiausias asmuo, paties Hitlerio paskirtas, vokiečių atominio projekto šefas — Heisenberg'as išsprūdė iš jų tinklo. Jo įstaiga rasta tuščia. Jo bendradarbiai tik tiek galėjo pasakyti, kad Heisenberg'as prieš kelias dienas dvarėčiu išvyko nežinoma kryptimi. Jie spėja, kad pas savo šeimą į Bavariją.

Išvažiudamas, gi, paliko griežtą įsakymą savo bendradarbiams ir asistentams, kad esamosios uranijaus ir sunkiojo vandens atsargos nepakliūtų į priešų rankas. Kaip matėme, išėjo kitaip. Net ir tuoj po jo sekantis svarbumo žmogus — Weizsaecker'is — nepajėgė išlaikyti paslapties. Tuo labiau kiti. Jeigu Heisenberg'as buvo ir didelis mokslininkas savo srityje, bet buvo menkas psichologas. Jis nenumatė, kad karo belaisvio pozicija yra kita, kaip laisvo žmogaus. Noras tą savo poziciją pagerinti, at-riša ne vieną liežuvį. Dar daugiau. Mokslininkas, įsigilinęs į savo mokslines problemas, nebesvarsto, kam jis dirba. Jis dirba tam, kas sudaro jo darbui geriausias sąlygas.

Šiaip ar taip, "Alsos" vyrai savo nuotykių pilną "medžioklę" nutarė apvainikuoti Heisenberg'o kaikiu.

(Bus daugiau)

Olandų Katekizmas

MOSŲ SAŽINĖS TROŠKIMAS. Kalbėjome apie mūsų laimės troškimą. Bet taip pat yra mūsų noras būti geru. Žinome, kad mes negalime bet kokia kaina siekti laimės. Jei tai darytume, tai nebūtų laimė. Norime gyventi teisingai. Vyras gali įsimylėti ir moterį, bet jei tai reikštų nelaimę jos vyrui ir jos vaikams, laimės nebūna. Žmonės gerumą stato aukščiau už laimę, jei jie bando iš tikro būti laimingi. Mes turime sąžinę.

Visi žmonės, tikintieji ir netikintieji, pažįsta sąžinės balsą. Dažnai buvo daromos pastangos sąžinę suvesti į suprantamesnę realybę ir taip ją aiškinti. Taip kaip savęs išsilaukimo instinktas, mirties baimė, laiko žmogų gyvybės ribose, tokiu pat keliu daranti sąžinė. Taip buvo aiškinama savigarbos terminu, viešosios opinijos baimė, paveldėtai papročiai, auklėjimo ir aplinka. Be abejo, visi šie elementai turi savo rolę. Jie išaiškina sąžinės pritaikymą, kodėl ribos tarp gėrio ir blogio yra nustatomos skirtingai įvairių tautų ar žmonių. To nežinodami, yra didelis skirtumas žmogiškuose sprendimuose, ką sąžinė leidžia ar draudžia. Bet visi sutariame nustatyti skirtumą tarp gėrio ir blogio gilesniais lygij, negu tarp naudingo ir nenaudingo, malonaus ir skausmingo.

Net ir tada, kai niekas nemato blogo, kurį aš darau, net kada niekas dėl to tiesioginiai nenukrenčia, mano sąžinė įspėja, kaltina ir sukelia nerimą, bet virš visko mane padrasina ir veda mane į tai, kas gera ir teisinga. Kiti man gali padėti nurodant, ką gerą daryti, ką daryti ir kas nedaryti. Bet mano atsakomąjame, mano gėdos pajautime, mano troškime būti geru, žodžiu, toje tikrovėje, kad aš privailau gera daryti ar privailėjau tai padaryti, aš stoviu vienu vienas. Sąžinės graužimą patiriu vienas. Niekas čia nėra taip pakankamai arti man padėti. Aš girdžiu kitą balsą. Ar tai mano savigarbą? Ne, tai ne aš pats, bet matau teisę. Aš patiriu kažką didesnį. Ar tai yra, kad aš nesamoningai jaučiu visų žmonių akis atkreiptas į mane? Ne, man atrodo, kad stoviu vienas su savo kalte. Sąžinės išstarmė yra lydimas gilaus jausmo. Kartais yra baimės ir nerimo — baimės, praradus tikriausiojo tiklo gyvenime. Bet virš visko yra gilaus džiaugsmo versmė, džiaugsmo esant su tikra paskirtimi, tobulu tikslu.

ŠAUKIMAS Į BEGALYBĘ. Mūsų dalinis gerumas šaukiasi tobulumo. Mūsų menkas stiprumas šaukiasi Visagalio. Mūsų žmogiskumas šaukiasi dieviškumo. Jei pasaulis ir mūsų gyvenimas nėra beprasmiškas ar tik juokas, turime pripažinti, kad yra Begalybė. Kaip aiškiai ar tik padirkti gyvenimas ir mirtis mus vestų aptarti begalinę Pradžią, kaip visa tai efektyviai gliauli filosofija galėtų parodyti, kad visose mūsų mintyse ir kalbose yra begalinio Dievo atspindys, yra smarkus išaukimas apmąstymui. Ar mes galime suderinti visas ligas, nepasitenkinimus ir šio pasaulio žiaurumus su begalinio gėrio pradžia? Mūsų visą egzistenciją persmelkia kalte ir mirtimi. Kaip tai gali būti? Kaip tai išaiškinti? Kaip įsivaizduoti be galinį Dievą, kuris išlaiko visa tai, kas yra gera ir gražu, bet tuo pačiu metu žmonių tarpe yra kas tai nepakenčiamo ir atstumiančio? Žvelgsime į Apreiškimą ir ten ieškosime atsakymo.

Kun. Pr. Daukny

Printed by Polpress Pty. Ltd.
23 Clifton St., Richmond, Vic.
Published by Mr. V. Laukaitis as
President of Lithuanian Catholic
Federal Committee, 21 Morgan
St., Glen Huntly, Vic.

Kada paaiškės Potsdamo paslaptis?

1947 m. vasarą Potsdame įvykusi keturių didžiųjų valstybių — JAV, Britanijos, Sovietų Sąjungos ir Prancūzijos — konferencija padalino II pasaulinį karą pralaimėjusią Vokietiją. Jos šiaurinę dalį atidavusi administruoti Sovietų Rusijai ir Lenkijai.

Lietuviams ypač skaudus ten pasirašytas nutarimas, pavesdą šiaurinę Prūsijos dalį laikinai administruoti Sovietų Rusijai, nors nei Rusija, nei Sovietų Rusija tenai niekad nebuvo, neturėjo jokių teisių, tenai nebuvo rusų gyventojų, prie tos teritorijos Sovietų Rusija net neprieina!

Visi sąmoningi lietuviai žino Prūsijos lietuviškumą nuo žilos senovės. Liko verpetuose jis mažėjo, įvairiai panaikinant teisėtus tos srities autochtonus lietuvius ir prūsus. Tai nepanaikina Lietuvos teisių į tą sritį.

Ar lietuvių atstovai buvo sunaikinti?

Kyla klausimas: kodėl bent šiaurinės Prūsijos dalies negavo sovietinė Lietuva? Girdėta, jog okupuotos Lietuvos lietuvių komunistai buvo išprašę Sovietų Sąjungos valdovus tą kraštą — bent šiaurinę Prūsiją — perleisti Lietuvai, nes ten labai daug Lietuvos istorijos, tą sritį padėjo užimti lietuviai kariai, deja, užvilkti sovietinėmis uniformomis.

Gerokai prieš Potsdamo konferenciją, kuriai pagrindinė linija

RUOŠIAMSI LEIDINIAI

Bronius Budriūnas, Lietuvos Šviesos Keliu, kantata mišriam ir moterų chorams su solistais sopranu ir bosu. Šią lietuviui mokytojų pagerbti skirtą kantatą išleido PLB valdyba pirm. J. J. Bačiūno lėšomis Lietuvos Laisvės Kovos Metais. Kantatai tekstą sukūrė poetas Bernardas Brazdžionis. Šio leidinio kaina \$ 2.00. Daugiau imant — pigiau. Kreiptis: M. J. J. Bachunas, Sodas, Mich. 49126, USA

Medžiaga vėlonies kun. Alf. Sušinsko monografijai renka kun. Titas Narbutas, 1922 Leo St., Dayton, Ohio, 45404, USA. Jis laukia nuotraukų ir prisiminimų iš vėlonies draugų, artimųjų ir buvusių mokinių apie kun. A. Sušinsko gyvenimą bei veiklą Biržų gimnazijoje, Saločiuose, Ramygaloje, Pakenėžėje, Vokietijoje, Pittsburghe. Kartu bus suredaguoti ir paruošti spaudai kun. A. Sušinsko palikti rankraščiai. Viena jų dalis — "Šviesos ir šešėliai" bus ypač įdomi lietuviškam jaunimui.

Juozas Kapočius, išleidęs Lietuvių Enciklopedijos 35 tomus, parneša visuomenei, kad jo leidykla yra numaciusi išleisti: Lietuvių Enciklopediją anglų kalba, Lietuvos istoriją 3 - 4 tomų, Vyduono raštus — 10 tomų po 350 pusl., Pulgio Andriūšo 3 t. rinktinę, Lietuvos žemėlapi mokykloms ir kt. Renkiamas LE papildymų tomas. LE leidykla taipgi spausdina knygų seriją "Krikščionis gyvenime".

Kražių skerdynių 75 metų sukaikčiai atžymėti paruošė ir išleido specialų voką filatelistas Ant. Beleska, 6921 S. Claremont, Chicago, Ill., USA.

Saigonas: Šiomis dienomis Saigone buvo pašventinti 57 nauji kunigai, iš kurių 49 yra tremtiniai, kilę iš Šiaurės Vietnamo. Naujieji kunigai bus paskirti dirbti septyniose Pietų Vietnamo vyskupijose, kuriose šiuo metu sielovadoje dirba 1476 kunigai, 423 vienuoliai, 932 broliai pasauliečiai ir 5 700 seserų vienuolių. Pietų Vietnamas turi 16 milijonų gyventojų, iš kurių da milijonai priklauso katalikų Bažnyčiai.

LOVOMS REIKIA KONTINENTALINIO STILIAUS!

- Mes darome kontinentalinius plunksninius pagal duotas išmėras ir tai padarome Jums belaukiant.
- Baltų žąsų pūkai ir plunksnos parduodama bet kokiais kiekiais.
- Gaunama įvairių spalvų impilai, kurie visiškai užlaiko plunksnas.
- Išvalome vartotą patalynę.
- Atidaryta šeštadienį rytais nuo 8 val. iki 11.30 val.

PUREX FEATHER MILLS, 106 Henty St. (Off Newlands Rd. Coburg), Reservoir, Vic. Telef. 46 2861, 46 2862

buvo nustatyta ankstesnėse konferencijose, sakoma, lietuviai gavę sutikimą parengti dokumentus, įrodančius Prūsijos lietuviškumą. Girdėta, kad prof. Pakarklis su kitais tokią medžiagą rinko, ją buvo paruošęs. Esą lietuvių atstovai buvę net nuvežti į Potsdamą. Sovietai pažadėjo leisti jiems priederybų stalo prieiti, jei amerikiečiai - anglai - prancūzai nesutiktų šiaurinės Prūsijos dalies pavesti administruoti sovietams.

Sovietų Rusija be vargo gavo laikinai administruoti šiaurinę Prūsijos dalį. Pietinę "dave" Lenkijai, kaip gerai prieš vokiečius sąjungininkai. Tada sovietai lietuvių atstovus, kurių gal anglosaksai nematė ir apie juos gal nieko negirdėję, tyloje pašalinę. Jie norėję sunaikinti ir visus tam klau simui ginti lietuvių parengtus dokumentus. Ir po to okupantų bolševikinių rusų laikysena šiaurinės Prūsijos dalies lietuviškumą atžvilgiu ir esmės pasikeitė. Prieš tai jie net JAV lietuvių komunistų spaudoje varė akciją už lietuviškus Prūsus, bet po Potsdamo konferencijos nutilo. (Jei kas turi prof. Pakarklio raštus, maloniai prašau pranešti šio laikraščio redakcijai. Jais pasinaudojęs su padėka grąžinsiu. J. L.).

Prūsijos reikalai.

Tada pradžioje dar ir dabar smarkiai grojama plokštelė: Prūsijos šiaurinę dalį paėmė administruoti sovietai, nes to krašto, kaip labai sunaikinto, nenorėjo lietuviai. Tuo nesinori tikėti, nes lietuvių, kad ir komunistai, žino ir turėtų pageidauti Herkaus Manto, Donelaičio ir daugelio kitų istorinio lietuvių krašto. Net iš sovietinės okupacijos prasiveržiančios žinios bei nuotaikos iki šios dienos

Ekonominė krizė ir anarchija Urugvajuje

Paskutiniais spaudos pranešimais, Urugvajaus prezidentas Areco kreipėsi į parlamentą, prašydamas suteikti jam teisę specialiais dekretais per tam tikrą laiką tvarkyti krašto reikalus. Tai reiškia, kad norima laikinai suspenduoti konstitucijos garantuojamas piliečių teises. Urugvajus buvo laikomas demokratiškiausia Pietų Amerikos respublika, Pietų Amerikos šveicarija. Kas tad atsitiko, kad demokratiškiausias P. Amerikos respublikai prireikė diktatūros, kad ir laikinos? Per paskutinius kelis metus Urugvajus pergyvena vieną krizę po kitos, ir kraštas atsidūrė kritiškoje ekonominėje būklėje.

Prieš 25 metus Urugvajus buvo sutelkęs tiek aukso, kad jo vertė

LAISVĖS BYLAI

Birželio 5 d. Pavergtųjų Europos Tautų Seimas apdovanojo atstovą John J. Rooney, JAV Kongreso Atst. Rūmų narį iš New Yorko 14 distrikto (Brooklyn) garbės diplomu už uolų ir nuosirdžių pagalbą pavergtųjų Europos tautų atstovams jų kraštų laisvės bylose. Priimdamas dovaną atst. J. J. Rooney pareiškė, kad kreipsis į naująjį JAV ambasadorių Jungt. Tautos ir skatinasi į ją siekti, kad šių kraštų laisvės byla patektų į Jungtinių Tautų darbotvarkę.

— Indija atidarė uostus Sovietų laivams. Sovietai atidarė skaitlingą pasiuntinį ir labiau įžengė į Indijos gyvenimą. Dabar Sovietai dideliu Indijos nepasitenkinimui sutiko teikti Pakistanui stambią pagalbą. Indijos premjerė Gandhi tačiau pareiškė, kad tas santykių tarp Sovietų ir Indijos nepakeis.

Ir argi bent JAV lietuvių neinformavo JAV prezidento ir kitų aukštųjų diplomatų apie Lietuvai turinčią priklausyti Prūsiją, bent jos šiaurinę dalį, jei pietinę, repaciųjų sąskaiton, būtinai turėjo atiduoti Lenkijai?

Lauktina, kad apie tai pasisakytų tuo laiku JAV lietuvių politiniam veikimui vadovavę asmenys.

Dar svarbesni būtų tuolaikinių okupuotos Lietuvos lietuvių veikimų pasisakymai. Žinau, jie teisingai ir tikrai pasisakyti spaudoje negalės, bet lauktina jų pasisakymų kitokiais būdais, kitokiomis priemonėmis.

Nepamirškime — čia ir tenai gyvenantieji — lietuviškos Prūsijos reikalai!

J. Lankeliškietis

Amerikietis Emmet apie Pabalčio padėtį

(Atkelta iš 1 pusl.)

— Tad tai, ką iš tikrųjų dabar matome, yra totalinės komunistinės santvarkos sutrikimas, tai santvarkai pamatus sukūrusios ideologijos puvimas. Tai dingimas tikėjimo, kurio dėka komunistai pajėgė pasiekti savo ligšiolinius laimėjimus. Jei šis komunisto rudi-jimas apsiereikš visur, tai galit būti tikri, kad jis neaplenks nė Baltijos tautų. Ir nors iš ten dar mažiau tėra tokių žinių, kaip iš kitur, lietuvių komiteto Eltos Informacijos Tarnyba pagauna reikšmingų dalykų netgi iš pačios komunistų spaudos.

Taip nūnai ir susiduriame su paradoksu, kad vienintelė vieta pasaulyje, iš kur ateina laisvės bylai gerų žinių, yra kaip tik pavergtieji kraštai, kur laisvė ilgiausiai ir žiauriausiai slopinama.

Rodydamas vieną po kito akivaizdžius nenuoseklumus tarptautinėje politikoje, kalbėtojas paminėjo, kad Sovietų Sąjunga, net riziikuodama pertempti savo jėgas, padidino ginklavimosi biudžetą iki maždaug 80 milijonų dolerių lygio. Ir naudoja tą biudžetą daugiausia tam, kad įsigalėtų Artimuosiuose Rytuose, Viduržemio jūroje, Europoje ir aplink Europą. Į Vietnamą permeta vos apie du milijonus per metus. Bet to jiems pakanka, kad iš Amerikos į Vietnamą išpumpuotų 30 milijonų per metus ir taip nukreiptų Amerikos galią nuo Artimųjų Rytų ir nuo Europos. Tik Maskva pati, sako, kartais iš neapdairumo padeda Vakarams nuosekliau apsimąstyti. Esą, anot N. York Times, niekas negalėjo taip sukrėsti iluzijų, migdančių Vakarų budrumą, kaip pastarojo meto grėsmė Berlyne. Žinios apie krizę Berlyne dar kartą perspėjo mus

visus, kad nepamirštumėm, jog, nepaisant tragiškų įvykių lygiai čia, lygiai Vietname — Europa tebėra lemiamas laukas kovoje dėl taikos ir laisvės, ir kad sovietinė Rusija toje kovoje tebėra pagrindinis priešininkas.

O Rusija ne iš gero nekantrauja. Sovietus, anot kalbėtojo, stumia ir viltis, ir baimė:

— Iš tikrųjų jie siekia ne vien išlaikyti esamą padėtį, kaip Vakarų ekspertai mano. Jie gi žino, kad esamoji padėtis jų santvarkai tenka lenkyniauti su mūsische, ir mato, kad lenkyniauti neilgai tesės. Ir iš Bendrosios Rinkos sėkmės, ir iš ūkinės pažangos laisvajame pasaulyje, ir pagaliau, iš savųjų gi studentų bei rašytojų elgesio jie sprendžia, kad komunistinė santvarka nepajėgi atsilaukyti prieš tai, ką Jeffersonas vadina "laisvės užkrečiamumu". Iš to išvada, — arba žengti pirmyn, arba trauktis. Kadangi tik naujas Vakarų su-

smukdymas gali atgaivinti tikėjamą komunizmo pranaumą ir gali Rytų Europos tautas vėl įstumti į apatią ir neviltį.

PET Seimo plenumas minėjimo pabaigoje priėmė rezoliuciją, kurioje:

Pareiškė estų, latvių ir lietuvių tautoms solidarumą jų pastangose išsiliusuoti iš sovietinės nelaisvės.

Pasizadėjo skatinti laisvo Europos susivienijimo idėją, kuriame ir Baltijos valstybės būtų neatskirtinos dalyvės.

Pasizadėjo kreiptis į laisvojo pasaulio vyriausybės ir visuomenes ir kvieisti jas, kad suprastų Baltijos valstybės padarytosios neteisybės dydį, ir kad remtų jų pastangas atgauti savo laisvę. Perduoti kovojančioms Baltijos tautoms pareiškimą solidarumą, vilties ir tikėjimo, kad sovietinė tironija negali išlikti ir neišlūks.

(Elta)

P A D Ė K A

Nuosirdžiai dėkoju kun. Pr. Vaseriui ir kun. Pr. Daukniui, Socialinės Globos Moterų Draugijai, Parapijos Choriui, giminėms, prieteliams ir pažįstamiems už taip gausų manęs lankymą ligoninėje, gėles, dovanas ir linkėjimus sveikatos žodžiu bei raštu mano ligos metu.

Dėkinga visiems

Jūsų Birutė Tamošiūnienė

Tik suaugusių gyvenimas sunkus?

Kadaise pasižiūrėdavau į savo sūnų ir dukros mokyklinį darbą ir bendrai į vaikystės veiklą (kažkaip užsimiršta, kad pats vaikas buvęs) ir sakydavau jiems: "Koks jūs, laimingieji, gyvenimas lengvas ir be rūpesčių". Bet pamazda pradėjau keisti savo nuomonę. Žinoma, kad mes visi, vaikai ir suaugę, visą savo gyvenimą mokome (Der Mensch wird alt wie eine Kuh und immer lernt er noch dazu). Nuo kūdikystės tėvai mokinia vaikčius vaikščioti, kalbėti, kad gražiai ir mandagiai elgtųsi, ypač suaugusiųjų tarpe, kad gerbūt ir respektuotų suaugusius. Vaikučiai, atsimenamie, mėgsta beždžionauti, pav., mergaitės, pamėčiusios mamytę dažant lūpas — irgi tepasi arba nusitvėrusios mamos aukštų kabliu batukus sau vaikstinėja ir seka suaugusių veiksmus. Jeigu vaikučiai blogai pasielgia, jie yra baudžiami. Kiekviena akcija išaukia reakciją. Tačiau ateina su jaunuolio amžiumi laikas, kada jis, mokyklos paveiktas, pradeda pats viską, kas tik papuola, analizuoti, t. y. daiktinius dvasinius dalykus pastatyti į šviesą, ir po "mikroskopu". Ypač šiandien, kada bendrai visas mokslas stebėtinai pažengęs, vaikai savo žinojimu mus pralenkia, kaip australai sako: "miles behind". Gal tame ir glūdi atsakymas, kad daugelis tėvų susisielioję, naktimis nemigę, išsireiškia, kad negali šių dienų jaunimo galvą ir elgesio suprasti. Teisingai. Kai buvo vaikai maži, santykiai su tėvais buvo šilti, — pilna meilės, o koks taikas persirita 15 ar 16 metų — koks pasikeitimas. Kodėl?

Pastebėjęs vieną kitą iš mūsų tautiečių, kuris atrodo truputį "keistas", užmezgiu kalbą ir nustebau jo atvirumu ir didelį norą išsikalbėjimui. Pradėjau sekančiai: "How is your basketball?" — "Thank you, it's O. K." Klausiu "Dad not here?" — What, he does not care or else he would be here to see how I am doing". Klau-

siu ar tėvelis šiandien (šeštad.) dirba, sako, kad ne ir kad mama ir tėvas šį vakarą ruošiasi "for party", ir, kad bendrai keistai savo laisvalaikį leidžia ir t. t. ir t. t. — "all they think is about themselves and that vodka". Jo balse gavau kartelį, gaudulį, lyg tai norėjo pasakyti jaučias vienišumą ir tuštumą.

Kitą dieną liet. organizacijos darbų metu užsnekinu vieną motiną ir klausiu kaip vaikučiai. — "Palikau jiems valgyti ir šiltą kambarį ir viskas tvarkoje" — ji man atsakė. Motina paliko prieš išeinant iš namų (ir ne pirmą kartą) kūnui maistą, bet kaip su dvasiniu maistu, kaip su šiluma ir meile? "Vienišumas priveda mus prie dvasinės depresijos ir tuom žmogus pasidaro neurotikas; pameta norą gyventi" — teigė man vienas med. gydytojas. Žmogus tada, dažniausiai, metas prie alkoholizmo ir kitų narkotikų. Bendrai, kas negali be alkoholio arba narkotikų gyventi, to dvasioje kas nors netvarkoje.

Jaunimas ne tik užmirštamas, bet ir išnaudojamas, ištuštinant jo kišenes visokiom pramogom, žurnalais, Drive - In, filmom, pornografijom. Kas iš to pasipelno. Aisku, tik suaugusieji, tariami auklėtojai. Žmonės, ypač jaunystėje, yra labai pastabūs, jų atmintis neišsismia. Tvirtinama, kad žmogus tikrai nieko neužmiršta tik atleidžia... Atitaisyti klaidas? Ieškokime kelių ir rasime, tik ieškokime. "Belskitės ir bus jums atidaryta", ar čia ne gili mintis, ir kas sako kad "religija nėra mokslas?"

Baigdamas dar noriu paminėti, kad vieną sekmadienį prieš pamaldas, prie mūsų liet. bažnytelės, vienas kilnus tautietis ir gausios šeimos tėvas pasisveikinant man padėjo už rašymą, už rašymą "tokiais aktualiais klausimais", skatindamas mane tęsti šį darbą, pridurdamas, kad mes visi ko nors ieškome... Teisingai, ieškokime ir rasime. Rasime tiesų kelią savo vaikams ir sau. Ne jaunimas nuo mūsų atitolo, o mes nuo jaunimo. Yra tik vienas kelias žmonijai tarnauti, tai yra, pasidarant geresniu pačiam.

Jurgis Deckys

VYRAI — VYRAI

Be specialybės savaitę iki \$ 100 pardavimo agentūroje Nėra amžiaus ribos

Gera turėti auto mašiną bet nebūtinai. Nėra atrankos.

Asmeniškai kreiptis: Mr. Tverijonas nuo 10 val. ryto iki 1 val. p.p. 150 Queen St., Melbourne, pirmas aukštas, Willmore & Randall arba skambinti telef. 67 7501 po darbo valandų — 42 7790

TOBULI CARL ZEISS AKINIAI

57 SWANSTON ST. CHAMPION HOUSE 2nd FLOOR TEL. 63-2186 MELBOURNE, C1

Skambinti tel: JL 3000 kiekvieną laiką, taip pat šeštadieniais ir sekmadieniais.

Bruno Erbrederis

18 MAY ST., MACLEOD, Vic.

VOKIEČIŲ DIPLOM. OPTIKAS

IŠ MŪSŲ PARAPIJŲ

MELBOURNAS

Vysk. V. Brizgys dėkoja

Lietuvių koplyčiai Romoje surinkty aukų buvo pasiūsta \$ 1200. Vysk. Brizgio gautas toks atsakymas:

Prieš kelias dienas gavau Tavo laišką su aukotojų pavardėmis, o vakar gavau ir čekį \$ 1328.16 sumoje. Labai nuširdžiai dėkoju Komiteto ir savo vardu. Visai eilei asmenų parašysiu asmeniškai laiškus, visi kiti gaus kvitą ir žodį iš iždinkino. (Sąrašas adresai paduoti tu, kurie aukojo ne mažiau \$ 50) Knygose visus surašysime, kaip yra Tavo sąrašuose. Labai malonu, kad iš visų Australijos lietuvių kolonijų gana gražus pavarčių skaičius liks koplyčios kūrėjų sąrašuose.

Koplyčios darbai vyksta planingai, aukos pamažu telkiasi. Tikimės jau dedikuoti 1969 m. birželio pabaigoje. Apie tai bus pranešta ne vėliau šių metų pabaigos.

Tau ir visiems Tavo parapijėčiams linkedamas visokios Dievo palaimos, kartu kasdieninėje maldoje.

Vysk. V. Brizgys

MELBOURNAS

A. + A. N. Lepkauskienė

Liepos 3 d. St. Vincent ligoninėje nuo kraujo išsiliejo smegenyse mirė N. Lepkauskienė, 64 m. amžiaus. Vėlonės mirtis buvo staigi, nes ligoninėje be sąmonės išgulėjo vos 4 dienas.

Paliko liūdnąją dukrą E. Opavičienę su šeima, seserį (O. Vėremičienę) ir kitus artimuosius.

A. + A. N. Lepkauskienės kilimo iš Kybartų. Palaidota Fawker kapinėse liepos mėn. 8 d.

"Tėviškės Aidų" loterija

Sprendžiant iš iki šiol gautų fantų, atrodo, kad ruošiamoji T. A. loterija (rugpjūčio 4 d.) turėtų būti viena iš turtingiausių mūsų loterijų. Jau esame gavę labai vertingų fantų: du naujus kompleksus kavos servizų, kilimą, gerą mot. laikrodėlį, dekoratyvinių medžio išdirbinių ir kt. Tai graži pradžia.

Norėtume, kad loterija būtų skaitlinga ir fantais, bet tai priklausys nuo jūsų, mieli mūsų skaitytojai bei lietuviškos spaudos rėmėjai. Tad būkite tokie geri — peržiūrėkite savo gryčias ir, kas mažiau jums reikalinga, paaugokite ruošiamai loterijai. Negalintieji aukoti fantų, gali duoti piniginę auką.

Fantus bei aukas priiminėja J. Skimbirauskas, V. Ziegas, V. Šeštokas ir kiti F. V-bos įgalioti asmenys, turintieji specialius aukų lapus. Taip pat visa tai galima išteikti savaitės bėgyje Parapijos Namuose.

"Tėviškės Aidai"

PRANEŠIMAS

Liepos mėn. 21 d., sekmadienį, Lietuvių Karių Vėterų Melbourn Ramovės Skyrius švenčia savo veiklos 15 metų sukaktį.

Po pamaldų šv. Jono bažnyčios didžiojoje salėje iškilmingas suaktyvėjimas ir visuotinis skyriaus susirinkimas su valdybos rinkimais.

Kviečiame visus ramovėnus ir Melbourn lietuvių visuomenę gausiai atsilankyti į minėjimą. Programoje: Dariaus - Gėrėno ir mirusių ramovėnų pagerbimas. Trumpa veiklos apžvalga ir sveikinimai. Veiks bufetas.

Valdyba.

TEVIŠKĖS AIDAI - MŪSŲ RELIGINIO, TAUTINIO IR SOCIALINIO GYVENIMO METRASTIS AUSTRALIJOSJE.

SYDNĖJUS

Visais sekmadieniais ir šventėmis Sydnėje lietuviškos pamaldos Lidscombe St. Joachim's bažn. (prie John St.) 11 val. 30 min. Išpažintys nuo 10 val.

Konfirmacija

Jau laikas užbaigti registraciją Sutvirtinimo sakramentui, kuris bus teikiamas rugsėjo 8 d. St. Mary's katedroj kardinolo Gilroy.

Kun. P. Butkus

GEELONGAS

Ateinantį sekmadienį, liepos 21 d., Geelongo lietuviams pamaldos 10.15 val. St. John's bažnyčioje, St. David St., North Geelong.

Išpažinčių klausoma pusę valandos prieš pamaldas.

Kun. P. Daukny

SYDNĖJAUS KRONIKA

Buvęs "Užuovėjos" redaktorius Mikas Apynis, įstojęs į amerikiečių armiją kaip civilis tarnautojas — buhalteris, išvyksta į Vietnamą. Linkime p. Apyniui laimingos kelionės, laukdami iš jo įspūdžių iš Vietnamo gyvenimo ir Tėviškės Aiduose.

Sydnėje gripas ir kitos ligos lietuvių tarpe dar siaučia. Paskutiniu metu staiga susirgo poetas Antanas Gasiūnas ir yra paguldytas ligoninė. Linkime mielam Antanui greito pasveikimo.

Kun. Dr. P. Bačinskio priimtų įvyksta liepos 14 d. Sydnėje Lietuvos Klubo patalpose. Tuojau po pamaldų tautiečiai renkasi į minėtą vietą, kur bus kun. Bačinskio pranešimas ir bus parodyta filmas.

Lietuviai menininkai L. Urbonas, E. Kubas ir H. Šalkauskas Mūsų Pastogės baltuosiuose padavėnojo po vieną kūrinį. Laimėję juos turtingai galės pasipuoti savo svečių kambarys.

Sydnėje Plunksnos Klubas dar gyvas. Į metinį susirinkimą buvo atvykę vienos rankos pirštų skaičiaus nariai. Susirinkimas buvo sėkmingas p. Skorulių namuose. Plunksnos Klubas pirm. Vytieno Šliogerio pranešimu į posėdį nariams sutrukdė atvykti petrinės, pavilinės ir gal šiek tiek prisidėjo vladinės.

Jurgis Kolakauskas rimtai susitarė su dailininke Nina Meškėnaitė sukurti lietuvišką šeimą ir šio mėnesio pabaigoje numatytos jungtuvės.

Sydnėje Lietuvos Spaudos Centras parduoda Pabaltijo valstybių ženklius, lipdomus ant vokų. Dvidešimties ženkliu lapas kainuoja \$ 1.00. Be to, čia parduodamos knygos ir lietuviškos plokštelės. Visa tai galima įsigyti Lietuvių Klubo patalpose, 39 Church St., Lidscombe.

Liepos 21 d. 1 val. p.p. Sydnėje Lietuvos Klubas kviečia visus narius informaciniam susirinkimui dėl statybos reikalų.

Pavergtųjų Tautų Savaitė

Sydnėje Pavergtųjų Tautų Savaitė prasidės liepos 21 d. 1 val. žygiu prie Nežinomo kareivio kapo ir vainiko padėjimu. 3 val. žemoj Town Hall atidaromasis susirinkimas.

Trečiadienį, liepos 24 d. 8 val. vak. YWCA Hall, 189 Liverpool St., City diskusijų vakaras.

Šeštadienį liepos 27 d. 8 val. vak. įvairiaspalvis daugelio pavergtųjų tautų kultūrinis vakaras Ukrainiečių didžiojoje salėje 11-15 Church St., Lidscombe.

Lietuvių Dainos choras dalyvauja atidarymo iškilmėse, o tautinių šokių grupė — uždaryme — šeštadienį.

V. L. M.

Sydnėje Lietuvos Meno Ansamblio kviečia visus į jų ruošiamą pirmąjį

KONCERTA - BALIŲ

įvykstantį liepos 20 d., šeštadienį,

AUBURNE, Father O'Riley Memorial Auditorium salėje, (Park Rd. ir Mary St. sankryžoje)

PROGRAMOJE: Moterų, Vyrų ir Jungtinio choro ir solistų dainos. Puikus orkestras. Užkandžių ir gėrimų bufetas

Pradžia 7 val. vak.

Ansamblio Vadovybė

GINTARO PRAMONĖ LIETUVOJE

Gintarinų puošmenų dirbtuvei Palangoje, jos vedėjo žodžiais, kasmet reikia maždaug septynių tonų gintaro. Iš gyventojų, renkančių gintarą jūros pakrantėse, tiek nesuperkama. Vienintelis žaliavos tiekėjas esąs "Kalinigrado srities Jantarnų gintaro kombinatas" (Palvininkų kasykla, Mažoji Lietuva). Bet iš ten teikiamas gintaras esąs labai blogas. Prisimenama, kad kadaise (prieš I karą) būvę užtikta žymiai, kad gintaro gali būti Kuršių mariose. Bet tuo tarpu dar nėra nei plano, nei pinigų tiems išekojimams atgauti.

GEELONGAS

CHORO metinė vakariinė vyko liepos 6 d. Lietuvių Namuose. Tai buvo suvestinė vaisių ir choro administracijos pirmininkas vaizs pradėjo su malda, tam pakviesdamas kapelioną kun. P. Daukni.

Vaisių metu Choro metinė apžvalgą padarė pirm. Juozas Gaillius, o sveikinimo žodžius tarė Bendruomenės pirm. Dr. S. Skapinskas ir kapelionas. Vėliau scenoje pasirodė moterų choras, kurį paruošė p. Regina Skeirienė, praėjusiais metais atvykusi iš Lietuvos. Po nios padainavo lietuviškai Santa Lucia ir atvežta naują iš Lietuvos — Nida, kurią turėjo dar ir bisuot. Dvigubas kvartetas — p. Skeirienė, p. Jankienė ir sesutės Manikauskaitės su bisu padainavo Senamė dvarė, taip pat naują dainą iš Lietuvos. Vyrų savo sugebėjimus rodė bulvių lupime ir panašiuose sportuose. Skambėjo dainos be perstojo ir gražioji pakilioti nuotakoj prabėgo ši metinė vakariinė, kur buvo ypač pagerbtas Choro vadovas p. Jonas Juskas ir jam įteikta choristų dovanėlė.

Choras — tai Geelongo pažiba! VLADAS STUIKEVICIUS, kuris dirba Geelongo Holden fabrike, nuo liepos 8 d. gavo naują paskutinimą. Tai pirmasis lietuvis šiam fabrike, sulaukęs šitokio paskutinimo!

EKSURSIAJĄ į sniego kalnus organizuoja savaitgalio mokyklos tėvų komitetas liepos 21 d. Su jaunu ir suaugusiais jau užsirašė per 60 asmenų. Išvykstantiems lietuviškos pamaldos šv. Jono bažn. 8 val. ryto, o liekantiems — 10.15 val.

AUSROS Vartų Lietuvos Kaninių koplyčiai Romoje aukojo p. Stasys ir Stasė Karpalavičiai \$ 10, Jonas Čeponas \$ 10. Geelongo lietuvių šiam reikalui jau paaukojo \$ 442.

SKAUTAMS

SKAUTININKŲ REGISTRACIJA

LSB pavienių skautininkų registracija Australijos rajone baigiamą š. m. liepos mėn. 30 d. Skautininkai (vyr. skautininkai, skautininkai ir paskautininkai), nepriklausantieji jokiam registruotam LSB vienietui, bet norintieji likti brolių nariais, turi būti registruoti skautininkų skyriuje.

Registruojantis suteikiamas šios žinios: laipsnis, vardas, pavarde ir pilnas adresas. Kartu siūsti metinį nario mokesį 80 c. ir "Krivulės" prenumeratą \$ 1.00 adresu: 84 Victor Ave, Picnic Point, NSW, 2213. Čekiai išrašomi: "Lithuanian Scouts Ass." vardu.

ps. J. Zinkus,

LSB Austr. Rajono Vadeiva

PARDUODAMA ŽEMĖ

— SKLPAI PAJORYJE —

Puiki vieta žvejybai ir maudymuisi

Kaina fikta \$ 458

Lengvos išsimokėjimo sąlygos

Dėl informacijų kreiptis: MR.

TVERIJONAS, tel.: 67 7501 darbo

val., kitu laiku — 42 7790

WILLMORE & RANDELL,

150 Queen St., Melbourne.

vinti. Be to, sako, gintaro specialistams esąs sumažintas atlyginimas daugiau kaip viena kategorija. Dailininkai, keletą metų dirbdami toje pačioje srityje, išsėmia kūrybines gėlmes, o atlyginimo sumažinimas dar labiau sutrumpo norą pasistengti. Anksčiau, esą, gintaru domėjosi daugiau dailininkų, o dabar tokių mėgėjų jau nebėra. Tad ne tik dėl žaliavos blogumo menkėja puošmenų meninis lygis.

Kaip visų iškasenų, taip ir gintaro pramonės reikalai dabar lemiami Maskvoj. Palangiškis gintaro puošmenų dirbtuvių vedėjas melancholiškai pasakoja, kad "daug gintaro eina lakams, dažams ir kitiems pramonės dirbiniams. O dailės kūriniams šios žaliavos tenka labai mažai". (Elta)

BRISBANE

Lankėsi kun. Dr. P. Bačinskas

Neseniai grįžęs iš Europos kun. Dr. P. Bačinskas lankėsi Brisbanėje ir taja praga birželio mėn. 30 d. Švč. Marijos bažnyčioje, South Brisbane, atlaikė lietuviškas pamaldas vietos lietuviams. Kadangi pamaldos buvo skirtos Birželio treminių paminėjimui, tad kapelionas pasakė dienai skirtą jautrų pamokslą. Šv. Mišių metu giedojė Brisbanės lietuvių bažnytinis choras.

Tą patį vakarą visa mūsų bendruomenė buvo pakviesta į Royal Geographical Society salę, esančią pačiame miesto centre ir čia kun. Dr. P. Bačinską padarė platų pranešimą iš kelionių ilgųjų atostogų metu bei parodė filmų daugumoje iš Vasario 16-tosios gimnazijos gyvenimo. Pranešimu ir filmomis tautiečiai buvo sužavėti. Kadangi kapelionui esant Vokietijoje teko susitikti ir su lietuvišiais atvykusiais iš Lietuvos, tokiu labai daug sužinojome ir apie pačią padėtį Tėvynėje. Esame labai dėkingi gėrb. Svečui.

Po minėtos programos sekė pasivažinėjimas ir ta pačia proga mūsų moterų choras ir tautinių šokių grupė parepėto ir kartu susirinkusiems pakoncertavo, kurie labai sparčiai ruošiasi liepos mėn. 20-tai — Pavergtųjų Tautų koncertui Festival Hall.

Nauja Apylinkės Valdyba

Pereito mėnesio pabaigoje įvykusi bendruomenės visuotinė susirinkime išsirinkome naują Apylinkės Valdybą. Į pirmininko kėdę tapo pasodintas mūsų senas veteranas Vladas Kaciūnas, o į joją stebėjo: F. Luckienė, P. Zubakas, V. Musteikis ir J. Miškinis. Nors be sunkumų susirinkome, tačiau nebuvo apsieita be kandidatų atsiminėjimų, bet valdybą turime gana tvirtą ir vėl iš penkių asmenų, o pereitais metais vos besulipdėm tik iš trijų asmenų. Išvada aiški — reikalai gerėja.

Geriausios sekmės naujai valdybai!

Turime vilčių gauti kapelioną!

Laukiame ir turim tam daug vilčių "išsikariauti" nuolatinį kapelioną. Kun. Dr. P. Bačinskui su mūsų reikalavimais sutinkant, brisbaniečiai daro visus pastangas prašydami atitinkamų bažnytinio institucijų paskirti kun. Dr. P. Bačinską mūsų nuolatinio kapelionu. Gerb. kapelionas, jo Brisbanėje atsilankymo proga tuo reikalu turėjo audienciją pas vietos vyskupą. Rezultatai dar nėra žinomi, bet pagrindo turime tikėti, kad reikalai išsispres mūsų naudai, o jei tokia laimė švystelėtų, mūsų tolimoji kolonija tada tikrai galėtų ir džiaugtis, ir didžiutis.

Grįžo iš kelionės

Iš kelionių aplink pasaulį liepos mėn. 5-tą d. grįžo Virginija Percy - Stankūnaitė. Kiek atsipėkęs žada išpūdi pasidalyti ir mūsų spaudoje, ypatingai iš apsilankymo Vilniuje bei Trakuose.

Koresp.

O ko seniai prigyveno, ir koksai jų dvasios penas? Nei juos barti, nei papeikti: — nebežino jie, ką veikti.

Dar vis plepa, Turtum boba, kvarkia, it varlė su sloga.

Kartais laikraštini parašo ir sau patarėjų prašo.

Rašo ir kitus mokina: — Ką, dėl ko, — ir jie nežino —

Ant jų pykti nebereikia: — Jie nežino, ką jie veikia.

Bet, matai, per elę metų, jie, brolau, jau taip įpratę!

Kad jei suks kas naują ratą, jie, brolau, jau galvas krato.

Jie galvoja: — Išdavimas! — Veda prapultin jaunimas...

— Seniai! Gelbėkim tėvyne, į senas vyžas imynę!

Rodykime rimtą miną, Stumkim partijų vežimą!

Nors seni jau kaulai trata, junkimės į vieną gretą.

Ir paskelbkime: be mūsų, jūs visi čionai praužis!

Ir tada, Idėjos broliai, vėl sapnuosim, kaip lig šioliai...

S P O R T A S

ADELAIDĖ

Krepšinis — vyrai

Vytis - South Adelaide 39 - 45

Mūsų vyrai, kaip paprastai, pradžioje rungtynių geriau žaidžia, negu jas užbaigia. Ir šios rungtinės buvo laimėtos pirmą kėlinį (19 - 13), bet smarkiai pralošta antram kėliniui. Iš to galima lengvai spręsti, kad amžius daug nulemia paskutinės minutės, nes australai daug jaunesni ir turi geresnį išlaikymą. Taškus pelnė: A. Radzevičius ir R. Pocius po 2, E. Pocius 5, V. Levickis, A. Reivytiš, R. Daugalis po 10.

Vytis II - West Torrens 27 - 37

Antroji Vyties komanda visuomet turi vargo su savo žaidėjais ir nelabai gali išsėti į aikštę stipriausieji sąstata, nes dažnai tenka spraga užpildyti pačiam sporto vadovui P. Andrėjaičiui, kuriam neseniai pasveiko ranka, kuri buvo sužeista rungtynių metu. Ir ši kartą jis vėl pasirodė aikštėje po trumpos pertraukos, gelbėdamas komandos padėtį, bet, nežinint gerų norų, teko pralaimėti. Taškus pelnė: T. Ford, 13 E. Brazauskas 7, A. Bernaitis 4, P. Andrėjaičiš 3.

Jauniai žemiau 16 metų

Vytis - C. V. 128 - 16 (48 - 7)

Mūsų jauniai, kurie žaidžia "Met ro" komandos jaunių grupėje, patatė naują klubo rekordą, kuris ligi šiol buvo 116 taškų, kas buvo atsiekta 1950 m. Vyties pirmos komandos O. B. I. salėje.

Šis naujas rekordas jaunių buvo pelnytai laimėtas ir A. Jaunutis turbūt trečias klubo žaidėjas pasiekęs virš 50 taškų per rungtynes. J. Gumbys ir R. Daugalis yra pasiekę virš 50 taškų per rungtynes žemesnėse grupėse.

Šios rungtinės žaidė ir taškus pelnė: A. Jaunutis 54, A. Pauliukevičius 42, K. Pauliukevičius 16, J. Vachianis 10, R. Beinoravičius 6. Tenka pastebėti, kad šias rungtynes komanda žaidė visą laiką be pakeitimo, nes trūko P. Arlausko ir A. Skipario.

Vyties jaunčiai pralaimėjo South Adelaide 27 - 36. Taškus pelnė: K. Sadauskas 14, K. Jaunutis 4, A. Ignatavičius 5, L. Kanišauskas 2.

Svarbus skirtumas

JAV pilietis į Tarybų S-gos ligiečio pasigyrimą, kad jis turįs viską, kuo jį aprūpinanti tarybinė santvarka, ir dėl to negalįs skųstis:

— Aš irgi turiu viską, kas tik įmanoma turėti kapitalistinėje santvarkoje, ir galiu skųstis.

Krepšinis — moterys

Vytis I - Polonia 52 - 37

Lietuvaitės šiose rungtynėse susitiko su lenkaitėmis, kurių treneris A. Merūnas dar vis negrįžta iš Melbourn. Lenkaitės, žaisdamos be trenerio, labai gerai pasirodė. Pirmą kėlinį tik Ginos Krivickaitės "kabilių" metimai išgelbėjo lietuvaiteis nuo atsilikimo taškais, nes abiejų komandų gynimas nebuvo labai kietas. Tas pat kartojosi ir antram kėliniui. Buvo tarpais tikrai gero žaidimo, kurį parodė komandos kapitone Virgilija Juciūtė ir Nijolė Vysniauskaitė, prie kurių kitoms žaidėjoms darniai derinantys lengvai laimėta, nors, atvirai kalbant, mūsų gynimas nebuvo labai geras, palyginus su šių komandų pirmuoju susitikimu.

Taškus pelnė: N. Vysniauskaitė ir G. Krivickaitė po 17, V. Juciūtė 16, B. Lapienaitė 2, N. Marcinkėvičiūtė, V. Mikeliūnaitė ir M. Lapienaitė, nors taškų nepelnė, tačiau daug prisidėjo prie laimėjimo.

Vytis II - South Adelaide 27 - 21

Šis trečiasis laimėjimas nebuvo labai lengvas ne tik žaidėjams, bet ir treneriui E. Pyragiui, nes rungtynės buvo laimėtos tik po pratęsimo. Irenai Beinoravičiūtei pusėtinai baudas metant, laimėjimas buvo užtikrintas. Žaidė ir taškus pelnė: Irena Beinoravičiūtė 12, R. Staigaitė 2, R. Ignatavičiūtė 7, Jūra Juciūtė 3, Jūra Grigonytė 2, E. Lukoševičiūtė, A. ir K. Stabaitės, N. Grigonytė, R. Shulze

Edas

MELBOURNO VARPAS

Mūsų Varpo jaunimas žaidžia Albert Park krepšinio stadione sekančiu tvarkaraščiu:

Trečiadienį vakarais —

17. 7. 68 — 6.40 vyrai; 7.30 vyr. mergaitės.

24. 7. 68 — 8.20 vyr. mergaitės; 9.10 vyrai.

Pentadienį vakarais —

žaidžia jaunesnės mergaitės sekančiu tvarkaraščiu:

12. 7. 68 — 7.30; 19. 7. 68 — 7.30;

26. 7. 68 — 9.10.

"Varpo" metinis balius įvyks

liepos 27 dieną Lietuvių Namuose. Dedamos pastangos paruošti įvairių staigmenų, kad balius būtų lygiai taip smagus, kaip ir praėjusieji. Bus šokama ir žaidžiama dviejose salėse, gros du orkestrai. Taip pat bus dedamos pastangos, kiek galima pašildyti salę ir svečius. Tikimasi, kad visas visiems bus prie širdies.

J. S.

GIEMES KONSURSA

Tautinių giesmių muzikos konkursą paskelbė PLB valdyba, norėdama atžymėti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo penkiasdešimtmetį. Viena giesmė, skiriama lietuviškos mokykloms, turi būti pritaikyta giedoti klasėje unisonu, dvių ir trijų balsų vaikų chorui su piano palyda. Jos tekstas — Bernardo Brazdžionio "Mūsų žemė — Lietuva", premija — \$ 150. Antroji giesmė turi būti sukomponuota vidutinio pajėgumo suaugusiųjų mišriam chorui su piano palyda. Tekstas — V. Mykaloičio — Putino "Lietuvio giesmė", premija — \$ 200. Gaidos su masinėle rašytu tekstu pasirašomos slaptyvėdžiui, o atskirame užkljuotame voke pridėdama kompozitoriaus pavardę, adresas ir telefono numeris. Konkurso dalyviai gali siųsti po du kiekvienos giesmės variantus ir laimėti abi premijas. Nelaimėjusių kompozitorių vokai su pavardėmis nebus atplėšti, ir gaidos bus gražintos. Premijuotos giesmės laikomos PLB nuosavybe, bet kompozitoriai jas galės skelbti savo dainų rinkiniuose. Vertintojų komisija — dirig. Petras Armonas, prof. Juozas Žilėvičius ir dr. Leonardas Simutis, Jr. Giesmes iki š. m. rugpjūčio 15 d. imtinai si

30 metų be Adomo Jakšto

Adomas Jakštas - Dambrasukas priklausė Kauno senamiesčiui, kuris neturėjo naujos modernios architektūros, bet buvo patrauktas savo praeitimi. Čia bazilika, iškilusi savo sunkiais mūrais, čia kunigų seminarija, Maironio namai, jėzuitai. Viduryje tos aikštės žaismingas barokas — Kauno miesto rotušė.

Vidurdienį, kada knibždėjo gatvės, čia pracidavo ir Adomas Jakštas, pasilenkęs, lazdele pasiramstydamas. Gyveno jis Sv. Kazimiero draugijos namuose prie pat aikštės nuo neatmenamų laikų. Visada kasdien pasirodydavo su savo lazdele. Rodos, taip ir reikėjo, kad jis nuolat praeitų, kad jo languose degtų žiburiai, juk jis kaip katedra senas.

Bet 1938 m. vasario 19 radijas paskelbė žinią, kad Adomas Jakštas mirė. Tai buvo jo iškilmingos Vasario 16 šventės, kada vyko dideli paradai. Džiaugsmo nuotaika virto liūdesiu, nes visi žinojo, ką šis vyras davė savo tautai ir jos nepriklausomybei.

Taip Karo muziejuje buvo nuleista vėliava iki pusės stiebo. Laik raščiai rašė ir minėjo Jakšto nuopelnus lietuvių, o Kaunas ėjo atsiveikinti prie jo karsto.

Jis buvo pašarvotas savo bute, kuriame išgyveno ilgą laiką. Stovėjo čia studentų, organizacijų sargybos. Nedidelio ūgio, idėtas ir ažuolinį karstą, jis tartum kalbėjo: praeikite tyliau pro mano palaukus. Savo testamentu buvo pagedavęs kuklių paprastų laidotuvių. Ten nebuvo nei vainikų, nei gėlių.

Išnešant jo kūną į katedrą, susirinko vyriausybė, aukštieji dvasininkai ir didžiulė žmonių minia, tas senamiestis, prie kurio jis buvo priaugęs per tiek metų.

Bažnyčioje jo karstas buvo iškeltas ant aukšto katafalo. Po palmų palydėjo į katedros rūsi. Prie angos pastačius karstą, atsiveikino vyriausybės atstovai, bažnyčios aukštieji dvasininkai, rašytojai, visuomenininkai. Tuo metu, orkestrui grojant gedulingą maršą, per katedrą perskrido lėktuvai, atiduodami jam paskutinę pagarbą.

Tada nunešė jo karstą į požemį, kur laikinai padėjo. Vėliau

NAUJI LEIDINIAI

"SONATOS IR FUGOS", Kazys Bradūnas (Susitikimai su Čiurlioniu). Eilėraščių. Išleido Mykolas Morkūnas 1967 m. Čikagoje. Rinkinys suskirstytas į šiuos skyrius: Pirmasis pasimatymas, Saulės sonata, Pirmoji fuga, Pavasario sonata, Antroji fuga, Jūros sonata, Atsiveikinant. Naujos eilėraščiųos poetas kūrė binį dialogą su Čiurlioniu ir jo pasauliu, liedamas esmines būties ir lietuviškosios dvasios gelmių problemas.

Pati knyga yra didelio formato leidinys, estetiškai įrastas į drobės viršelius ir papuoštas dviejų spalvų aplanku, pieštu dail. Vytauto O. Virkaus, kuris Čiurlionio paveikslų detalėmis yra padaręs ir iliustracinių puslapių kompozicijas. Dėl savo puošnaus išleidimo knyga yra puiki dovana įvairioms progoms.

Leidinio tiražas 1000 egz. Knyga gaunama "Drauge" (4545 W. 63rd. St., Chicago, Ill. 60629) ir pas knygy platintojus. Kaina — \$ 5.00.

Pažink savo širdį ir padėk jai, B. Naujalis. 95 pusl. knygtė, skaitytos supažindinanti su širdies veikimu, ligomis ir apsauga. Kaina nepažymėta. Išleido "Rūta", 373 Charlton Ave. West, Hamilton, Ont., talkinant Health Clinic, 460 Roncesvalles Ave, Toronto 3, Ont.

Adomas Jakštas - Dambrasukas (1860. IX. 8 - 1938. II. 19)

prie katedros, kairėje pusėje, buvo įrengtas jo antkapis ir ten palaidotas. Kuklus tas jo antkapis, kaip ir jo visas gyvenimas. Jame įrašyta: mes ne savo šviesa žarėjame, mes ne sau šviesą liejame. Tačiau visi žino, kad čia Jakštas - Dambrasukas, visą gyvenimą skleidęs aplink save, kovojęs dėl savo tautos laisvės.

Jis buvo tautinio atgimimo veikėjas, krikščioniškos visuomenės ideologas, mokslininkas, poetas, kritikas, daugelio laikraščių steigėjas, redaktorius ir bendradarbis.

A. Dambrasukas - Jakštas gimė 1860 rugsėjo 8 d. Ukmergės apskr., Pagiriu valsčiuje, Kronių km. Mokėsi Šiauliuose, studijavo matematiką, vėliau įstojo į Kauno kunigų seminariją, baigė Petrapilio dvasinę akademiją, kunigų įšventintas 1888 m. Dirbęs įvairiose vietose, buvęs ištrimine, profesoriavęs Petrapilio kunigų seminarijoje, Kaune pastoviai apsigyveno nuo 1905 m. Čia pirmininkavo šv. Kazimiero draugijai, redagavo ir leido laikraščius.

Iš jo išleistų žurnalų svarbiausi yra du — Draugija, pradėta leisti 1907 m., ir jos priedas — Ateitis, pasirodęs 1911 m.

Draugija buvo skirta lietuviams inteligentams. Tai pirmas mūsų žurnalas, sutelkęs ano meto pačius geriausius bendradarbius, apžvelgęs įvairias sritis, iškėles daugel klausimų, populiariąs lietuvių literatūrą, savus rašytojus. Jo prie

das — Ateitis — buvo skirtas jaunimui. Per šį žurnalą išaugo ir susiformavo visa ateitininkų organizacija.

Paliesdamas visuomeninius klausimus, Jakštas labai griežtai pasisakė prieš draugystę su lenkais.

Kirto lyg kalavijų ir reikalavo, kad lenkai nesikištų į lietuvių reikalus. Norėdamas paveikti su lenkėjusius lietuvius, jis leido lenkiškas brošiūras, kuriose ragino lenkiškai kalbančią jaunąją kartą grįžti prie lietuviybės.

Jis buvo ir poetas, rašė eiles. Dalis jo eilėraščių perėjo į chrestomatijas, pavoito dainomis bei giesmėmis. Jis buvo vienas iš svarbiausių poaūrio poetų.

Jis per keliasdešimt metų recenzuodamas knygas, būdamas kartais net griežtas, visada laikydavosi savo principų, išpopuliarino autorius, knygą priartino prie skaitytojų.

Nemaža jis prirašė matematikos, filosofijos, teologijos srityse. Buvo didelis esperanto kalbos šalininkas, redagavęs net esperanto laikraštėlį. Daugiau jis prirašė publicistinių raštų, kurių dalis tik surinkta "Ką pasakė Jakštas" (1924).

Visur, tiek savo kritikoje, tiek visuose raštuose Jakštas buvo inteligentus. Tai pirmas mūsų žurnalas, sutelkęs ano meto pačius geriausius bendradarbius, apžvelgęs įvairias sritis, iškėles daugel klausimų, populiariąs lietuvių literatūrą, savus rašytojus. Jo prie

Kazys Bradūnas

PIRMOJI FUGA

IV.

Aš neregįu ieškau tavęs,
I priekį ištiesęs pirštus,
O liečiu tik žvaigždų kraštus.
Kas mudu vėl suves
Pasidėd ant akmens,
Paklausyti upelio vandens,
Kalbančio saulės balsu,
Kai aplinkui tamsu.

Aš nenoriu, nenoriu apakti
Tokią šiltą vasaros naktį,
Kada lūžta skliautai nuo žvaigždžių
Ir jos krinta ant mano pečių.
Aš tik noriu suprasti tavę,
Ir klausau — po beržo žievę
Ir duonos pluta
Plaka širdis paslėpta...

Iš Kazio Bradūno naujo poezijos rinkinio "Sonatos ir Fugos".

16-18 amži aus Lietuvos žemėlapiai

JURGIS ŽALKAUSKAS

Zymus Aleksandrijos matematikas, geografas ir astronomas Klau dijus Ptolomėjus (90 - 168 A. D.) pirmasis ėmėsi žemėlapių konstrukcijos. Geografinės vietovės buvo įtarpintos į dienovidinių ir paralelių tinklą. Tikslai 1406 metais, išvertus Ptolomėjaus "geografią" į lotynų kalbą, matematikos principais pagrįsta Ptolomėjaus geografija tapo pripažinta. Tas svarbus mokslinis atradimas užžiebė ir kitiems geografams norą daryti valstybių, vietovių ir kontinentų žemėlapius.

16 ir 17 amžiuje olandai pasiekė aukščiausią kartografijos lygį, nauji moksliniai metodai ir sisteminiai vaizdavimai, atrastas INTAGLIO procesas pakeitė iki šiol naudojamą reljefo metodą, — žemėlapiu braižinys pirma būdavo nubraižomas ant popieriaus, pasukio įraizomas ant vario plokštės, naudojant graviravimo adatas ir chemines rūgštis. Žemėlapiu kopijos buvo spausdinamos ant geros rūšies popieriaus, kiekviena kopija individualiai nuspalvinama akvarelėmis dažais. Žemėlapiu pirmoje eilėje būdavo naudojami kariniams tikslams, gi antroje eilėje kaip estetiški istoriniai kūrinių žemėlapių ir atlasų išleidimas kainavo didelius pinigus, dėl to spausdinimo mėcenatai, dažniausiai didikai, meno gerbėjai teikdavo jiems ypatingą svarbą.

Geras žemėlapis, be minėtų praktinių paskirčių, taip pat privalėjo tarnauti kaip gražus paveikslas, mokslinis darbas, geografinis leidinys, vietinių gyventojų aprašymas, miestų ir miestelių išvardinimas, vyskupo rezidencijų, kunigaikščio gyvenamos vietovės, istorinių vietų ir įvykių aprašymas, o taip pat ir pasididžiavimas ir pasirodymas prieš kaimyninius valdovus. Galima susekti, kad 16-17 amžiuose, suvaidėjus barokiniam menui, tapybai, architektūrai ir literatūrai, suradus būdą sėkmingai spausdinti knygas, su

žydėjo ir kartografijos menas. Taip pat Rubensas, Rembrandtas, van Dyke ir kiti flamandų tapytojai sukūrė flamų barokinį tapybos periodą, tuo pačiu metu olandų kartografai — Mercator, Ortelius, Hondius, de Wit ir kiti aukštai iškėlė ir išstobulino kartografinį meną. Mums jie įdomūs tuo, kad jie pažinojo tuometinę Lietuvą ir vaizdavo ją savo darbuose. Jų dėka atsiskleidžia naujos istorinės detalės, kurias to meto chronikininkai nesugebėjo žodžiu atpasakoti ar aprašyti, kurių vėlesni istorikai nemini knygose. Svarbus Lietuvos vaidmuo ir įtaka Europos politiniame gyvenime atsispindi kaip tik šiuose žemėlapiuose.

Tais laikais Lietuva buvo stipri ir įtakinga valstybė, užėmusi didelius teritorinius plotus. Lietuva, susirišusi su Lenkija Liublino Unija, turėjo bendrą seimą, senatą ir iki gyvos galvos renkama karalių, turėjo vienodas teises bendros karalijos valdyme, tačiau turėjo savo atskirą ir nepriklausomą Didžiosios Kunigaikštystės išdą, teismus, įstatymus, statutą, kariuomenės vadą ir vyriausybę. Santykiai su lenkais nebuvo geri — bajorų trynimasis ir pavydas dominavo vidaus scenoje. Protestantišmo skverbimasis ir didikų skaldymas kūrė daugybę problemų. Dėl minėtų unionų su lenkais ir dėl bendro karaliaus, tų laikų žemėlapiu dažnai būdavo tituluoti: REGNI POLONUS MAGNI DUCATUS LITHUANIA.

Sunku būtų nustatyti seniausią Lietuvos žemėlapi arba seniausią Europos žemėlapi, kuriame nebūtų apibrėžtos Lietuvos valstybės ribos arba paminėtas Lietuvos vardas.

Atsiradus pirmiesiems Ptolomėjaus arba Nuernbergo kronikose Europos žemėlapiams, jau randame juose minint LITAW, LI-

ir nepaklausė Klingenbergio įsakymo. Tuomet jis įsakė žandarams vaikyti žmones. Šių buvo apie 70 ir jie nepajėgė žmonių išvaikyti. Gubernatoriaus iškviestė iš Varnių 300 kazokų, kurių puolė bažnyčią apsupusią minią. Kova prasidėjo žiauri ir kruvina. Žinoma, kazokai ją laimėjo prieš beginklę minią, palikdami šventoriuje 9 lavonus ir 44 sunaikinti sužeisti. Apie 150 nusivirė į kalėjimą.

Garsas apie šiuos įvykius pasisklido po visą pasaulį. Net pačiam carui buvo nemalonu girdėti. Rašė apie tai įvairių kraštų laikraščiai, o JAV lietuviai tampriau ėmė organizuotis. Lenkų spauda aprašė net visą bylos eigą, kuri buvo iškelta bažnyčios gynėjams. Prūsijoje spausdinamieji tuometiniai lietuvių laikraščiai taip pat plačiai komentavo šiuos įvykius. Kilo lietuvių tarpe didesnis patriotizmas ir ryžtas ginti savo kraštą.

Teisiai buvo 70 bažnyčios gynėjų. Jų bylą nemokamai pasisūlė ginti 6 rusų advokatai. Vis dėl to nubausti buvo 4 asmenys kaip vadovai. Jie gavo po 10 metų kalėjimo, o po to tremiami į Sibirą. 32 asmenys nubausti lengviau, o 34 išteisinti. Nors buvo manyta, kad caras nubaustiesiems dovanos, bet Aleksandras III to nepadarė. Tik jo įpėdinis Mikalojus II po metų šią bausmę nuėmė.

Kražių skerdynės sulaukė tolimesnį rusų persekiojimą. Kaip žinome po kelių metų (1904) nuimtas ir spaudos draudimas. Pakilęs lietuvių patriotizmas ruošė dirvą nepriklausomybės kovoms. Tai, kaip žinome, įvyko.

Tegu ir šiandien Kražių skerdynės mums primena, kad be kovos nėra laisvės. Jei ir mes išeivijoje nekovosime, nedirbsime už savo krašto laisvę, jis jos nesulauks. Tegu ši kova ir nėra kruvina, bet ji turi būti mūsų ryžto, mūsų noro išreiškimas.

P. V.

THUANIA, LITUANIA, LITAVIA vardus. Vėlesni žemėlapiai, jau ir savo pavadinime, turi Lietuvos vardą, pav., Sebastian Muenster 1575 m. išleistame žemėlapyje "Landtafel des Ungerlands, Po lands, Reusen, Littaw, Wallachen und Bulgaren. Beschreibung welche Laender Ptolomeus mit einander nent Sarmatian European".

Yra nemaža istorijoje trumpų žinių apie žemėlapius arba tiksliau sakant apie teritorijas ar vietoves nutaipytas arba nupašybtas ant drobės arba kanvos, kaip pav.: 1421 Kryžiuočių Ordino vyriausias prokuroras Johann Tiergardt laiškė Didžiajam Magistrai mini žemėlapi (ein gemolit Tuch), rodantį kryžiuočių ir kaimynų šiaurines žemes — Lietuvą ir Lenkiją.

Taip pat yra žinoma, kad 15 a. pabaigoje turėjo kai kurių Lietuvos žemių žemėlapi, sudarytą iš gautų žvalgybinių pranešimų. Jokūbas Bučackis, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Podolijos vaita, savo laiške Didžiosios Lietuvos kunigaikščio Kazimiero Jogailaičio sūnui Jonui Albertui rašo, ką jis girdėjo iš tūlo Bulako, būtent, kad Turkijos sultonas "haberet nunc exploratores in terris Russiae, Lythuniae, Mosqua et in Hungaria..." — ...ir turįs svarbų žemėlapi, kuriame Lietuvos žemės yra aprašytos...

Vienas iš ankstyvųjų šiaurės rytų Europos valstybių atvaizdavimų, svarbių vėlesniajai geografų kartai, kartografiniai bandymai parengiant Lenkijos, Lietuvos ir Baltijos žemėlapi, buvo atlikti vokiečių kardinolo Nicholas Cusanus. Nežiūrint stambių geografinių klaidų, panaudotus Ptolomėjaus doktrinos, kad upės išteka iš kalnų, nebūtų vietovardžių, kalnų ir miškų, iš kardinolo Cusanus dar būtų gimė Tabula Moderna Polonie, Ungarie, Boemie, Germanie, Rusie, Lituanie, pirmą kartą atspausdintas Romoje 1508 metais, vėliau daug kartų kopijuotas, perdirtas ir vėl atspausdintas įvairiais pavadinimais kitų leidėjų.

Laikui bėgant, atsiradus vietiniams kartografams, kurie pažinojo vaizduojamus kraštus, žemėlapiai tobulėjo. Andreus Pograbijs ir Wenceslaus Grodecus, vokiečių kilmės, studijavęs Krokuvos Jogaillos universitete, turėjo ryšių su žymiuoju olandų kartografu Abraham Ortelius, jam rengiant folio leidinį "Theatrum Orbis Terrarum" su olandišku tekstu.

Originales šis žemėlapis buvo pagamintas Padua mieste, o išleistas Venecijoje 1570 metais. Atlase

jis pavadintas: Oreluis Abraham Poloniae, Lithuaniaeq Descriptio. Auctore Wenceslao Grodecio et Correctore Andrea Pograbiio Pilsnensi.

Siek tiek šviesos Lietuvos ankstyvųjų žemėlapių chronologiniame klasifikavime atskleidžia 19 amžiaus pradžios Vilniaus universiteto visuotinės istorijos katedros profesorius Johaimas Lelevelis, vokiečių kilmės, surinkęs nemažą žemėlapių kolekciją. Nepaprastai įtakingas mūsų 19 a. istorikams D. Poškai, S. Daukantai Lelevelis buvo sudaręs Lietuvos ir Lenkijos žemėlapių sąrašą kaip priedą prie abiejų kraštų geografinio aprašymo, R. Korzeniowski išleista atlase. Aprašymas susidėjo iš 10 dalių, sąrašas taip pat minimas nežinomo autoriaus Lietuvos žemėlapis ir karaliaus Stepono Batoro sekretoriaus Motiejaus Strubico išleistas Lithuania, Curandia, Livonia & Moscovia. Abu žemėlapiai būtų pirmieji, rodantys tiksliai Lietuvą; šitą faktą patvirtina ir šių dienų lenkų istorikai.

Mirus pirmajam nežinomam Lietuvos žemėlapi leidėjui, žymus olandų kartografas ir graveris Mercator perspausdino žemėlapi iš originalios plokštės ir jį išleido savo vardu. Tą svarbų faktą taipgi patvirtina Lelevelis ir dabartiniai lenkų kartografijos istorikai. Iki šių laikų išlikęs seniausias Lietuvos žemėlapis, iš nežinomo autoriaus perspausdintas žemėlapis vadinosi trumpai — Lithuania. Netikslus, nepaprastai įdomus ir vertingas — atspausdintas su lotynų ir senovės prancūzų kalbos tekstu kitoje lapo pusėje. Topografiniai nuotoliai klaidingi, upių parodyta daug, tarsi tinklas mažų ir didelių upių sutekančių į didžiausias Lietuvos upes — Nemuną ir Dnieprą. Miškai pavaizduoti atskirų medžių piešiniais, o pelkės sukoncentruotos į du didelius ežerus Salmatio Lago ir Crono Lago. Iš vieno išteka Memel fluvius, iš kito — Niemen fluvius! Žemėlapyje duotas mastelis — Miliaria Lithuanica Communia!

Netrukus nuo Lithuania išleido olandas Jansson atspausdina Magni Ducatus Lithuaniae, 1613. Tai yra didžiausias (107 x 82 cm) ir svarbiausias Lietuvos žemėlapis, išleistas kunigaikščio Mikalojaus Kristupo Radvilos "Našlaitėlio" (1549 - 1616) lėšomis ir rūpesčiu. Žemėlapiu, lietuvių tarpe vadinamu Radviliniu, originalo egzempliorių liko tik vienas, dabar saugomas vienoje Švedijos universiteto bibliotekoje. Po pirmojo

(Nukelta į 4-tą pusl.)

Apie pasaulines kalbas

Linguistikos specialistai sako, kad pasaulyje esą apie 2 800 gyvų kalbų, kuriomis žmonės susikalba savo tarpe, nes kalba — tai susikalbėjimo priemonė. Mirusių kalbų esama per 4 000 ir be to, yra kelios dirbtinės kalbos, pav., esperanto.

Oficialiai statistika teigia, kad daugiausia žmonių kalba kiniskai Pekino tarpe, kaip gimtąja kalba — 520 milijonų žmonių. Apie 200 mil. su viršum Kinijos gyventojų kalba kitomis kalbomis bei tarmėmis. Angliškai kalba savo tarpe 300 milijonų, rusiškai 175, hindiškai (Indijoje) — 170 mil., ispaniškai — 164 mil., vokiškai — 120 mil., japoniškai — 100 mil., portugaliskai — 85 mil., prancūziškai — 73 mil., itališkai — 58 mil.

Kas keliauja po platų pasaulį, tas nesimoko nei kiniskai nei hindiškai susikalbėti, bet ieško pagalbos Europos kalbose. Keliautojų kalba yra anglų k., nes ta kalba geriau ar blogiau susisieka 900 mil. žmonių, taigi maždaug kas trečias pasaulio gyventojas. Anglų kalba turi keliolika dialektų, kurie skiriasi vienas nuo kito savo fonetika, gramatika ir žodynu.

Taigi, anglų kalba ne visur ta pati — ji skirtinga Britanijoje, JAV-se, Australijoje, Vakarų Indijoje. Anglų k. žodynas labai didelis, bet išmokus tūkstantį pagrindinių žodžių jau galima susikalbėti. Anglų k. gramatika yra, palyginti, paprasta, ir sakinį struktūra nesunki, nesudėtinga, bet ir mokant angliškai susikalbėti nėra lengva visame pasaulyje suprasti, ką sako vietiniai žmonės, pav., Indija ir Pakistanas po tokio ilgo anglų valdymo, — ir dabar dar anglų k. Indijoje yra viena iš valstybinių kalbų; angliškai kalba kas ketvirtas Indijos gyventojas, tačiau tikrą anglų kalbą temoka 1,5 % gyventojų, ne 25%, kaip kad teoretiskai atrodo.

Stai, tarp Indijos kalnų yra mies telis su 1600 gyventojų, kurie savo kalbą niekur pasaulyje nevartoja aramųjų kalba, arba senąja sirų k., o tai yra toji kalba, kuria Kristus kalbėjo, — ne hebrajų k. aramųjų kalba yra Sirijoje ir Palestinoje senai mirusi, bet štai Indijos tarpukalnėje 1600 gyventojų ja kalba kasdieniniame gyvenime. Tame miestelyje angliškai nesusikalbėsi. J. G.

BAŽNYČIA KUBOJE

“Frankfurter Rundschau” korespondentas Alfred Joachim Fischer pateikė įdomų straipsnį apie Katalikų Bažnyčios būklę Kuboje. To straipsnio turinys suglaustai šitaip atrodo:

Kubos saloje, palyginti su Lotynų Amerika, protestantų buvo prieš F. Castro atėjimą į valdžią daugiau, negu, pav., bet kurioje Lot. Amerikos valstybėje, bet vis dėlto katalikai sudarė 96% kubiečių. Kat. Bažnyčia Kuboje turėjo nemažą turtą ir socialinių institucijų bei mokyklų. 1959 metais Kuboje veikė 68 labdaros institucijos — ligoninės, senelių prieglaudos, našlaičių prieglaudos, vaikų darželiai ir ne mažiau kaip 400 jaunuolių ir merginų iš bendro skaičiaus 60 000 lankė aukštąsias mokyklas. Taigi katalikiškai auklėjamo jaunimo Kuboje buvo gan daug — apie 60 000, bet praktikuojančių katalikų dar prieš F. Castro režimo įsikūrimą buvo labai maža: apytikriai ne mažiau 2,5% ir ne daugiau 4%.

Nuo 1492 metų — nuo Kr. Kolumbo Amerikos atradimo — autochtonų chirstianizacija ėjo greitai tempu, bet Bažnyčia įsitaisė už turto ir galių nugaros; katalikų dvasininkai įsikūrė didesnėse vietovėse ir palaikė glaudžius santykius su aristokratais, valdininkais ir turtingais miestionimis ir labai paviršutiniškai palaikė ryšį su kaimiečiais ir darbininkais, dėl to nesisekė pamti į savo glėbį vakarų Afrikos negrų vergų bangos, kuri užliejo Kubos salą.

Kadangi negrai greičiau dauginasi, negu baltieji žmonės, tad šiuo metu kubėnų tautoje yra 40% negrų ir mulatų. Visi negrai leidosi krikščijami, bet kadangi kaimams trūko dvasininkų bei dvasinės globos, tad daug negrų, priėmusių krikštą, ir toliau laikėsi savo afrikinių religijų, dėl to atsirado neišvengiamas sinkretizmas: burtininkai ir dabar naudojami tariama magijos jėga ir gydo ligonius, pranašauja ateitį, duoda likiminius patarimus, kurie veda arba prie gerų arba prie blogų pasekmių, bet greta to, tie magikai operuoja ir krikščioniškais simboliais.

Nepriklausomybės kovų laikotarpyje katalikų kunigija buvo nusistačiusi prieš Kubos atsiskyrimą nuo Ispanijos. 1901 metais priėta prie Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės. Tik JAV intervencija sulaukė Kubą nuo drastiškų anti-

klerikaliųjų įstatymų ir nuo bažnytininių nuosavybių nacionalizavimo, betgi po kiek laiko santykiai tarp bažnytiniių ir valstybinių vyriausybų pagerėjo, bet daugumas Kubos valdytojų buvo kruvini ir paperkami diktatoriai ir todėl visuomenės nemėgiami ir jų šalininkais bei agentais nebuvo pasitikimi, todėl ir bažnytiniių viršūnių kontaktai su diktatoriais neturėjo didesnės reikšmės. Be to, trūko kuniginių pašaukimų. Paskutiniai senos sistemos metais Kuboje buvo 5 575 000 krikštytų katalikų ir tik 657 kunigai, o tai reiškia, kad kiekvienam kunigui teko aptarnauti 8 484 asmenis. Be to, žymių dvasininkų dalis nebuvo kubėnai, — daugiausia ispanai imigrantai.

Įdomu, kad Fidel Castro yra gavęs grynai katalikišką išauklejimą. Nuo 6 metų amžiaus iki brandos atestato jis perėjo tris jėzuitų mokyklas. Vieno jėzuitų profesoriaus vadovaujamas F. Castro su kitais jaunuoliais padarė ilgą turistiską kelionę į Sierra Maestra kalnus. Tai buvo pirmą ir sunkią penetraciją į tą teritoriją, kuri 1956 metais pasidarė jo partizaninės armijos užpuolių centru ir jos generalinio štabo buveine. Ten dabar yra kastroizmo tvirtovė.

Ir šiandien kubėnų kaimiečių gryčiose greta Kristaus, Dievo Motinos ir šventųjų paveikslų kabo ir barzdoto diktatoriaus spalvotas paveikslas.

Tas faktas, kad tas “didžiausias vadas” yra dėkingas vienam Bažnyčios kunigaikščiui už jo gyvybės išgelbėjimą, padarė F. Castro palankesnę Bažnyčią, negu jo vienminčiai Rusijoje ar Kinijoje. Kubos komunistai oficialiai skelbia, kad arkivyskupas Eriquer Perez Cervantes buvo žmogus, “kuris simpatizavo kovai prieš Batistose diktatūrą ir tą kovą rėmė”. Po nesekmingo puolimo Moncada kareivinių Santiago de Cuba miesto patekė į nelaisvę revoliucionieriai buvo šaudomi, kankinami, žudomi. Tik mažai grupelėi pavyko išvengti tokio likimo, nes pravažiujantis arkivyskupas įsakė priimti juos į savo vežimą ir po to perdavė juos valdžiai su aiškia sąlyga, kad jie bus “žmoniški traktuojami, kad bus teisiami, o nelinčiuojami. Buvo sudarytas nepaprastas teismas, kuriam advokatas Castro pats gynėsi ir savo kalbą užbaigė žodžiais: “Istorija mane išteisins”.

Pirmą kartą 1961 metų gale re-

voliucija atvirai nukrypo į komunistą. Tada priejo prie konflikto su priešingai nusistačiusiais krikščionimis. Tada Castro įsakė Havana vyskui Eduardui Bozo Masvidal’ui, kurs pasmerkę komunizmą už tai, kad jis nepripažįsta “laisvės Dievo vaikams” pasitraukti iš Kubos. Buvo plačiai aiškinama, kad už tai Castro tapęs ekskomunikuotas, bet švento Tėvo atstovas Kubai mons. Zacchi tą gandą dementavo.

Kuboje nėra draudžiama kunigams užsienio rodytis su sutanomis ir kolaraktomis kaip tatau yra nekomunistinėje Meksikoje. Nors daug vienuolių ir seselių pasitraukė iš Kubos, tačiau gan dažnai jos sutinkamos. Santiago de Cuba jos eina gailėstingų seserų — slaugių pareigas garsioje ligoninėje raupsuotiems.

Castro režimas pašalino iš Kubos 405 kunigus užsieniečius, daugiausia iš Ispanijos; iš jų tik keliems leido grįžti į Kubą. Po to Kuboje teliko 237 kunigai. Jei visus kunigus Castro būtų ištrėmęs, nei religinis gyvenimas būtų buvęs paralyžuotas. Tik 40% Kubos kunigų tėra kubėnai. Jau šiandien vienam kunigui tenka, vidutiniškai imant, aptarnauti keturias parapijas.

1958 metais visoj Kubos saloj tebuvo 60 teologijos studentų. Dar prieš užsieniečių kunigų ištrėmimą buvo jaučiamas pašaukimų trūkumas. Seminarijos rektorius vadovybėje klerikai vadovauja katedros chorui, bet į pamaldas vaikams teatina 30 moksleivių. Kitose bažnyčiose dar mažiau mato moksleivius — apie 15. Per tokią palankias moksleiviams mokyklų religijos. Kitokio būdo religijai dėstyti nėra. Nuo 1961 metų visos mokyklos ir vaikų darželiai suvalstybtinti.

Jei katalikybė išgelbėjo savo egzistencijos galimybę Kuboje ir Kubos Bažnyčia tyliai egzistuoja, tai tatali, A. J. Fischerio nuomone, bus Vatikano atstovo mons. Zacchi meistriškos diplomatijos nuopelnas. Tik dėko jo, Kubos diplomatiniai santykiai su Vatikanu tebėra nenutrūkę. Mons. Zacchi užima delikatią poziciją ir rodo daug supratimo moderniom socialinė problemom. Karts nuo karto ji aplanko buvęs jėzuitų mokinys F. Castro. Draugiški pokalbiai tarp dviejų valstybininkų priveda prie tam tikrų mažų nuolaidų iš Kubos valstybės pusės, o tos nuolaidos reikalingos Bažnyčiai, kad neišnyktų iš Kubos horizonto, jame išsilaikyti.

Nuoširdūs kontaktai ir dvasiniai maipai šiandien riša katalikų Bažnyčią su kitais krikščioniškais židiniais Kuboje. Maža ir silpna Bažnyčia Kuboje daug laimėjo iš entuziastiško ištermės ryžto, kuris labai ryškus buvo pas pirmuosius krikščionis ir dabar yra charakteringas katalikų Bažnyčiai Kuboje, kur ji yra dvasiškai gyvesnė, negu ji buvo prieš revoliuciją.

J. Gbs.

MINI AR MAXI?

Londone prasidėjo lenktynės tarp dviejų madų krypčių — tarp “mini” ir maxi”. Ilgoje ir judrioje Kings Road gatvėje, kur popiet galima pamatyti “visą Londoną”, kuriame 1965 m. pasirodė pirmieji “mini”, — dabar štai jau matomi maxi sijonai, ilgi iki pusiau blauzdų. Trumpos suknėlės jau nėra kažkas nepaprasta, nors jų šalininkės trumpą stilių priveda prie kraštutinumo, bet štai didėja skaičius merginų, kurios pasuko į “tris dešimtų metų” fasoną. Tos merginos daro viską, kad būtų panašios į savo motinų madas jų jaunystėje: kopijuoją Jean Harlow, Pola Negri, ir tų filmų žvaigždžių fasonai jau vaikšto Kings Road gatvėje.

Madų specialistai dar nėra tikri katras fasonas laimės rungtynes. Sijonai iki pusiau blauzdų nėra nei patogūs, nei ypačiai naudingas figūrai, bet ir mini sijonai ne visada teigiamai patarnauja figūros grožiui.

(Atkelta iš 3 puslapio)

leidėjo Janssono mirties žemėlapis buvo daug kartų kopijuotas, leistas įvairiais formatais, dalimis ir pavidalais ir perspausdintas iš originalios plokštės.

Įdomi minėto žemėlapio istorija. Jo iniciatorius — kunigaikštis Mikalojus Kristupas Radvila “Našlaitėlis” buvo Lietuvos kancelerio sūnus, kardinolo Jurgio Radvilos brolis, įtakingas didikas ir didelis meno globėjas. Dėl sveikatos politikoje mažai dalyvavo, užtat padarė didelį įnašą, puoselėdamas meną ir matematikos mokslą. Istorijai mini, M. K. Radvila vadovė lietuvių delegacijai, važiuojant į Paryžių tartis su kandidatu į karališką sostą — Henriku Valois. Minima, kad Radvila ir jo palydovai sėkmingai ir elegantiškai pasirodė Paryžiuje ir Versalyje.

Radvilinio žemėlapio pagaminimas užtruko 14 metų, tai nebuvo vieno žmogaus darbas, bet specialistų grupės, kurią sudarė geriausi to laiko kartografai. Iš išlikusių M. K. Radvilos laiškų, nėra abejonės, kad prie žemėlapio paruošimo dirbo karaliaus sekretorius, prityręs kartografas Mattias Strubicz, bet žemėlapi išbaigė ir meniškai apipavidalino — vilnietis Tomas Makauskis, Vilniaus, Trakų, Nesvyžiaus, Maskvos ir Kauno panoraminiių vaizdų autorius ir Lietuvos ir Rusijos žemėlapių, išleisto Pierre Du Val 1855, braižytojas. Iki šių dienų tebvyksta ginčai dėl Makauskio (dab. vadinamo Mocovius, Makowski ir pan.) svarbės ir vaidmens, ruošiant Radvilini žemėlapi. Lenkų istorikai yra linkę galvoti, kad Makauskis turėjo mažą postą Radvilos tarnyboje ir, kad jis buvęs tikrai amatininkas graveris, be mokslis. Turint, tačiau, galvoje

Nauji išradimai elektronikoje

Norime skaitytojus supažindinti, kas yra naujo elektronikos srityje išrasta, kur liečia mūsų gyvenimą. O kasmet vis daugybė įvairių patobulinimų erdvės ieškojime, elektros ir atominame amžiuje.

— JAV telefono bendrovė jau išleido tokius su TV imtuvu ir siųstuvu pasikalbėjimo aparatus, kurie parodo su kuo kalbiesi. Jie vadinasi “Phonovision”, kur žmonės galės įsitaityti, kaip ir dabar telefono aparatus. Metams išlaikymas kainuos iki 30 dol.

— Kanadoje yra išrastas radioaktyvumui žmogaus kūne tirti įtais, kuris labai pagelbsti, kai gydytojai padaro operacijas ir kartais užmiršta išimti adatas ar koki instrumentą viduriuose. Įtaisas perkošęs spinduliais kūną, greitai, jautriai reaguoja, rodo, kada yra kas nors palikta.

— Dedamos pastangos Amerikoje sukonstruoti atominės energijos varomą širdies palaikymo re guliuotoją. Dabar vartojami elektrinių baterijų varomieji įtaisai kas penki metai operacijos keliu reikalingi pakeisti, o su atominė energija varomas įtaisai išbūtų žmoguje bent 10 metų. Tai daugelį žmonių išgelbėtų nuo ankstyvos mirties.

— Elektroninės smegenys vis daugiau įrengiamos žmonių gyvenime. Ne tik muzikoj, bet ir kūryboje bei prekybininkams, karo pramonėje bei satelitų bei erdvių bandymuose.

— Amerikos kariai P. Vietnamu jau turi labai gerą įtaisą “Ultrasonic”, kuris užregistruoja nors ir mažą sujudėjimą aplink postą. Buvo daug atsitikimų, kad S. Vietnamo žudikai, nakties metu iš paslų peiliu nudurdavo karius sargybinius, bet dabar to jau išvengiama, naudojant šį įtaisą, kuris net žmogaus kvėpavimą keliolikos žingsnių atstu parodo.

— New Yorke išrastas prietaisas šviesos spinduliais siųsti garšą. Taigi, galės perkelti tyliai norimą kryptimi kokią žinią ar pa-

16 - 18 amžiaus Lietuvos žemėlapių

Makauskio ankstesnį kartografinį patyrimą, asmeninį vaizduojamo krašto pažinimą, nepaprastai aukštą meninį lygį ir skoni, atliekant kartusą ir kiekvieno miesto ir miestelio autentišką vinjetę, švarų ir aiškų braižą, yra aišku, kodėl kunigaikštis M. K. Radvila leido tik vienam Makauskiui įrašyti inicialus žemėlapyje — T. M. Pol. geograph.

Radvilini žemėlapi yra nagrinėjant ir aprašę daug istorikų ir mokslininkų — K. Buczek, H. Merczyng S. Aleksandrowicz. Lietuvių kartografas pulkininkas J. Andrius yra parašęs svarbių straipsnių, Lietuvoje ir dabar Los Angeles mieste, išskeldamas M. K. Radvilos lietuviškumą. Lenkų mokslininkai, tačiau žemėlapi priskiria prie lenkų kartografijos istorijos ir jį vadina Radziwill - Makowski vardu.

Faktas lieka, kad Mikalojaus Kristupo Radvilos būta didelio lietuvių patrioto ir noras atvaizduoti garbingą Lietuvos praeitį, parodyti pasauliui kaip lietuviai gyvena ir tvarkosi, atspindi žemėlapyje. Kiekvienam, pastudijavus žemėlapi, lieka įspūdis, kad leidėjui nerūpėjo vien tik geografinis miestų, upių ir miškų atvaizdavimas. Lietuvos žemėlapyje Radvila rado reikalingą pavaizduoti ne tik dabartinės (po Liublino), bet ir senosios Lietuvos ribas. Prie Smolensko miesto kautynių vaizdėlio pridėta pastaba: “Lietuviai sulaiko ir atremia maskvenų įsiveržimus”. Prie Vitebsko pažymėta: “Vitebskas yra seniausia visos Lietuvos tvirtovė prieš maskvenus”. Prie Dynoso upės randame: “Moravijos Karskas nebuvo Maskvos statytas”. Prie atskirai nupaišytos Dniepro upės tekėms išklotinės kreipiasi: “Skaitytojui. Labiausiai du dalykai vertė mus pridėti prie savo žemėlapio Dniep-

ro upės tekė. Pirmiausia noras parodyti šios upės ilgį, kadangi be Dunojaus ir Volgos, Europa ilgesnė ir didesnė upės neturi. Antra, noras parodyti D. Lietuvos kunigaikštijos ribą, ypač D. Kunigaikščio Vytauto laikais. Vytautas turėjo daug laimingų kovų su totoriais...”

Apacioje žemėlapio pridėtas Lietuvos aprašymas prasideda taip:

“Benevolo Lectoris (Maloniam skaitytojui). Aprašant, uoliausiai, kiek galėjome, ši Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos geografinį žemėlapi, pasirodė, kad reikia šį truputį pridėti apie tos šalies sritį ir jų žmonių papročius, kad geriausiai užkirstumėm kelią įvairių autorių raštams ir nuomonėms, kurie daug neteisingo apie šią šalį savo knygose pasakoja ir, ką mes stengdamiesi visa tai aprašyti, sužinojome, kad jų raštuose daug kas ne tik neatitinka tikrnybės, bet net ir priešinga. Didžioji Lietuvos Kunigaikštija yra plačiausia ir garbingiausia šalis...”

Išleistas Radvilinis žemėlapis liko per sekančius 150 metų tiksliausias Lietuvos žemėlapis, jis užima svarbią vietą tarpe 16 - 17 amžiaus kartografinių darbų Europoje.

Niekas tiksliai nežino, kiek ir kokių yra išleistų Lietuvos žemėlapių. Net šiandieną aptinkame žymiųjų 16 - 18 amžiaus kartografų kaip de Witt, Blaeu, Pitt, Santini, Homann paruoštus ir išleistus Lietuvos žemėlapius. Ir svarbiausias, Europos muziejuose randame net lietuvių kartografų darbų. Įdomiausias yra, dar mūsų spaudoje iki šiol nepaminėtas, tėvo jėzuito Jono Niepreckio paruoštas — Carte du Grand Duché de Lituanie — 1749. Drefsee par le Rev. Pere Jean Nieprecki, de la Soc. de Jesu en Lituanie.... Heritiers de Homann.

Masteliai yra du — Miliaria German. Com. et Lietuvania majora & Miliaria Lituanica minor.

Be prancūziško antgalvio dar yra kartušas su lotynišku užrašu. Pavadinimai žemėlapyje lenkų kalba, kartuše dominuoja Lietuvos valstybės ženklas — Vytis.

Jonas Niepreckis gimė Lietuvoje 1719 metais lietuvių bajorų šeimoje. 1733 įstojo į Jėzuitų ordiną

SVEIKATA

Kad dantys neiškristų

Dantų gydytojas Daniel A. Collins parašė knygą “Your Teeth”, neseniai pasirodžiusią iš spaudos. Čia jis pažymi, kad iš natūralių medžiagų tėra tik septynios, kurios yra ketinės už dantų emalį, įskaitant ir deimantus. Dantų emalis yra pats kietiausias audinys, kokį organizmas sukuria. Jis susideda iš kalcijaus, fosforo ir kalcijū kitių mineralų. Tačiau net tas kietiausias emalis be priežiūros gali gesti.

Dantų priežiūra reikalinga net... prieš gimimą. Jau kūdikio laukiančios motinos, norėdamos, kad naujagimis ateityje turėtų gerus dantukus, privalo kasdien sugerti stiklinę apelsinų ar greipfrutų sulčių, valgyti šviežių vaisių, lapuočių, virtų daržovių, bent du gabalėlius sviesto, valgyti pilnų grūdų duoną, kiaušinių, liesos mėsos ir vinių organų, kaip kepenys, inkstai, smegenys ir pan.

Nuo pat mažens reikia įprasti tuoj po valgio išplauti dantis su šepetuku. Svarbu pašalinti nuo dantų ir iš tarpdančių maisto likučius, kad juose nesivystytų bakterijos ir negadintų dantų. Kartais vien šepetuku valyti nepakanka ir reikia panaudoti specialų siūlą (dental floss) ar krapštuką. Dantų gydytojas skatina sumažinti cukraus vartojimą ar net visai nuo jo atsisakyti. Tas pats ir su saldaisiais, nes saldumynai, ypač, kurie limpa prie dantų, sudaro labai palankias sąlygas veistis dantis gadinančioms bakterijoms.

Dantis valyti šepetuku ne brau-

ir studijavo Vilniaus Jėzuitų kolegijoje, ypač domėjosi matematika. Baigęs mokslus, dėstė toje pačioje kolegijoje retoriką, poeziją ir matematiką. Rašė poetas lotynų kalba.

Tėvo jėzuito Jono Niepreckio paruoštas žemėlapis gana tikslus, be abejonės, tai yra vertingas įnašas į Lietuvos kartografiją.

Čia verta taip pat paminėti dar du lietuvių kartografijos darbuotojus:

Juozas Naruskis, gimęs 1610 metais Lietuvoje, tarnavęs Jonui ir Boguslavui Radvilams, paruošęs aukštos meninės kokybės Rytų Prūsijos žemėlapius.

Predrikis Getkautis, ragainiškis, gimęs Mažojoje Lietuvoje, karininkas, išleides Baltijos jūros gylių žemėlapi, statęs sutvirtinimus Vakarų Prūsijoje, parengęs Vilniaus miesto apgynimo planus.

Šešiolikmetis ir septyniolikmetis šimtmetis lietuvių tautos istorijoje yra vienas iš reikšmingiausių. Tame laikotarpyje atsirado lietuvių raštija, išleisti visi Lietuvos statutai, įvesta žemės reforma ir 1579 m. karaliaus Stepono Batoro “In Nomine Domine Amen” aktu įkurtas Alma Academia et Universitas Vilnensis Societas Jezu.

Barokinio meno suklestėjimas atnešė ir iki šių dienų paliko mums geriausius architektūros paminklus. New Yorko Metropolitan Museum of Art, Muencheno Pinakotheka, Stockholmo Nationalmuseum ir kiti pasauliniai meno muziejai saugoja Dueroerio, Rubenso, Cranacho, Quesnel tapytus Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos valdovų ir didikų portretus.

Tie išlikę dokumentai kaip architektūros pastatai, bažnyčios, vienuolynai, rotušės, tapybos paveiksai, raiziniai, o taipogi ir žemėlapiai aiškiai byloja buvusį savo meto aukštą Lietuvos kultūros lygį.

Panaudota literatūra:

1. “Aidai”, 1952 m., Nr. 10.
2. H. Malinowski, Collection of Maps of Poland.
3. R. A. Skelton, Maps of the 15th to 18th Centuries.
4. Autoriaus žemėlapių originalų ir kopijų rinkinys.

Lietuvių rašomosios kalbos žodynas

Jau yra baigtas leisti kol kas didžiausias lietuvių rašomosios kalbos žodynas. Tai profesorius Maxo Niedermanno (Basel - Neuchatel, Šveicarija), Alfredo Senno (Kaunas - Philadelphia), Franzo Brenderio (Kaunas) ir Antano Salio (Kaunas - Vilnius - Philadelphia) apie 45 metų darbo vaisius — Lietuvių Rašomosios Kalbos Žodynas, Lietuviškai vokiška dalis, penki tomai, iš viso 3316 puslapių, išleistas Carl Winter Universitaets Verlag, Heidelberge, Vokietijoje. Tik vienas prof. Alfredas Sennas, pradėjęs tą darbą nuo pat pradžios, apie 1923 metus (tarsis dėl jo dar su prof. Kaziu Būga), tesėjo užsimojimą iki galo. Profesorius F. Brenderis (irgi šveicaras, kaip ir prof. Sennas) mirė 1938 metais, leidžiant žodyno antrąjį tomą. Prof. Niedermannas, kuris rankraščius nuo pat pradžios galutinai redagavo šveicarijoj, mirė 1954 metais, trečiąjį tomą beleidžiant. Prof. A. Salys įsijungė į tą darbą po prof. Brenderio mirties, nuo antrojo tomo 499-to puslapio ir, tik karo kurį laiką sukludytas, su prof. Sennu baigė darbą iki galo.

Šis žodynas dabar yra iš viso didžiausias lietuvių kalbos žodžių rinkinys, kol Vilniuje leidžiamasis didysis žodynas tebėra vos įpusėtas leisti ir dar daug metų nebus baigtas. Lietuviški žodžiai šiame žodyne pateikti su kirčio bei priežaidės nurodymais ir išversti į vokiečių kalbą. Žodynas plačiai at-

veria duris į lietuvių kalbą visiems mokantiems vokiškai. Jį dar galima gauti leidykloje. Kaina apie 400 DM (apie 100 dol.). Pirmas žodyno sąsiuvinys (64 pusl.) buvo išleistas 1926 metais. Įskaitant karo meto pertrauką, leidimas truko 42 metus.

Kitas didelis lietuvių - vokiečių kalbos žodynas pradėtas leisti dabar. Jau išėjo vienas tomas (775 pusl.), o bus iš viso trys tomai, kurie numatomi išleisti 1969 ir 1970 metais. Leidžiamas irgi Vokietijoje, Goettingene, Wandenhoec und Rupprecht Verlag. Leidimas vyksta daug greitesniu tempu, kadangi rankraštis galutinai parengtas, iš tikrųjų baigtas 1944 metais, dar nesibaigus Antrajam pasauliniam karui. Tai Aleksandro Kuršaičio Litauisch — Deutsche Woerterbuch — Thesaurus Linguae Lituanicae, kurį autorius rengė irgi apie 30 metų, nuo Pirmojo pasaulinio karo pradžios. Darbą baigęs, A. Kuršaitis netrukus (1945) mirė. Rankraštis liko šeimoje. Sūnus Arminas Kuršaitis pagaliau surado galimybę tą tėvo palikimą išspausdinti, atsisakęs nuo finansinės palikimo dalies — honoraro, kurio normaliai turėtų būti apie 100 000 DM (apie 25 000 dolerių). Taip tęsiama Kuršaičių šeimos tradicija. Šio žodyno autorius buvo Fridricho Kuršaičio brolis sūnus. Fridrichas Kuršaitis buvo praėjusiam šimtmečiui išleisčių vokiečių - lietuvių ir lietuvių - vokiečių kalbų žodynų autorius. (Elta)